

Sirpa Helanneva & Niina Vaak

Eri toimijoiden kokemukset yhteistyöstä Valteri-koulu Mikaelin tukijaksoilla

Opinnäytetyö
Yhteisöpedagogi

2017

**Kaakkois-Suomen
ammattikorkeakoulu**

Tekijä/Tekijät	Tutkinto	Aika
Sirpa Helanneva & Niina Vaak	Yhteisöpedagogi (AMK)	Marraskuu 2017
Opinnäytetyön nimi Eri toimijoiden kokemukset yhteistyöstä Valteri-koulu Mikaelin tukijaksoilla		45 sivua 3 liitesivua
Toimeksiantaja Oppimis- ja ohjauskeskus Valteri-koulu Mikael		
Ohjaaja Katja Komonen		
Tiivistelmä <p>Nykyajan koulumaailmassa huomioidaan erilainen oppiminen ja sen asettamat vaatimukset opetusmetodeille, oppimisympäristöille sekä oppilaiden sijoittamisille. Erilaisten psyykkisten ja fyysisten häiriöiden mukaan tuomat erityistarpeet huomioidaan erityispedagogisilla menetelmillä ja ratkaisut räätälöidään yksilöllisesti. Tavoitteena on huomioida oppilaan vahvuuksia ja vahvistaa toimintakykyä sekä mahdollistaa opiskelu omassa lähikoulussaan tuossa ryhmässä ja toimintaympäristössä.</p> <p>Opinnäytetyön tilaajana oli Valteri-koulu Mikael, jonka tehtävänä on täydentää sekä kunnallisia että alueellisia oppimisen ja koulunkäynnin erilaisia tuen tarpeita. Tavoitteena on lähikouluperiaatteen tukemisen toteutuminen. Valteri-koulun kaikki oppilaat ovat erityisen tuen tarpeessa.</p> <p>Tässä opinnäytetyössä päätettiin käyttää kvalitatiiviseen eli laadulliseen tutkimusmenetelmään. Tutkimuksen aineistokeruumenetelmänä oli teemahaastattelu, jolla kerättiin opettajien kokemuksia koulujen välisestä työskentelystä.</p> <p>Opinnäytetyön tarkoituksena oli selvittää ja tuoda esille opettajien ja henkilökunnan omia kokemuksia koulujen välisestä yhteistyöstä tukijakson aikana. Opinnäytetyö keskittyi 1–6 viikon mittaisen tukijakson aikana tapahtuvaan moniammatilliseen yhteistyöhön.</p> <p>Tuloksina saatiin kokemuksia tukijakson käytännön järjestelyistä ja johtopäätöksinä huomattiin sisäisen tiedonsiirron tärkeys ja tukijakson hajauttaminen. Yhteistyön merkitys korostui lähikoulun ja Valteri-koulun välillä, aiemmin ei tiivistä yhteistyötä tehty kartoituspalaverien lisäksi. Tukijakson hajauttaminen tuli uutena käytäntönä esille, jonka toteutus oli vasta alkamassa. Erityispedagogisten metodien siirtäminen työkaluksi lähikouluun opetuksen tueksi koettiin tärkeäksi.</p>		

Kaakkois-Suomen
ammattikorkeakoulu

Asiasanat

erityisopetus, erityiskoulu, moniammatillisuus

Author (authors)	Degree	Time
Sirpa Helanneva & Niina Vaak	Bachelor of Humanities	November 2017
Thesis Title		
Teachers' experience of co-operation in learning and guidance centre Valteri- school Mikael during support periods		45 pages 3 pages of appendices
Commissioned by		
Learning and guidance centre Valteri- school Mikael		
Supervisor		
Katja Komonen		
Abstract		
<p>In today's school world, different learning and its requirements for teaching methods, learning environments and student placements are taken into account. The special needs involved with various psychological and physical disorders are taken into account by means of special pedagogical methods and tailored to individual solutions. The aim is to take into consideration the strengths of the student and to strengthen their ability to function and to enable them to study in their own familiar school and in their familiar environment</p>		
<p>The purpose of this thesis was to find out and highlight the experiences of teachers and staff about the co-operation between schools during the various phases of the support process. The thesis focused on multidisciplinary co-operation during a one-to-six-week subsidy period</p>		
<p>In this thesis, a qualitative research method was chosen. The study material collection method was a theme interview, which collected the teacher's experiences in response to our research question.</p>		
<p>As a result, the practical arrangements for the subsidy period were gained and conclusions were drawn to the importance of internal data transfer and the re-allocation of the subsidy period. The importance of co-operation was emphasized between the close-school and the Valteri school, and in the past there was no co-operation in addition to mapping meetings. The organization and fragmentation of the support period became a new practice and its implementation is just beginning. The transfer of the pedagogical methods used in the special school as a tool to support the teaching of the nearby school was considered important.</p>		
Keywords		
special education, special school, multi-professional cooperation		

SISÄLLYS

1	JOHDANTO.....	6
2	TEOREETTINEN VIITEKEHYS.....	7
2.1	Oppimisen ja koulunkäynnin tuki	7
2.2	Opetus erityiskoulussa ja sen muodot	14
2.3	Koulunkäynti ja yhteistyö koulujen välillä	16
2.4	Integroituminen takaisin lähikouluun.....	17
3	OPPIMIS- JA OHJAUSKESKUS VALTERI-KOULU MIKAEL.....	19
4	OPINNÄYTETYÖ TOTEUTUS	24
4.1	Tutkimuskysymykset.....	24
4.2	Tutkimusote	24
4.3	Aineistonkeruumenetelmä	25
4.4	Aineistokeruuprosessin eteneminen	27
4.5	Aineisto ja analyysi	28
4.6	Tutkimusetiikka	30
5	TULOKSET.....	30
5.1	Millaisena eri toimijat kokevat nykyisen yhteistyön mallin?	30
5.2	Kehittämissuhteet	36
6	JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA	38
	LÄHTEET.....	44

LIITTEET

Liite 1. Tukijakson prosessikuvaus

Liite 2. Laaja-alaisen osaamisen ja toimintakyvyn järjestäminen -kaavio

Liite 3. Haastattelurunko

1 JOHDANTO

Tämän päivän koulumaailmassa on laaja kirjo erilaisia oppijoita. Yleisiä ilmiöitä, joita on havaittavissa kouluissa ja päiväkodeissa, ovat esimerkiksi oppimis- ja tunne-elämän vaikeudet sekä erilaiset kielen- ja kommunikaatio häiriöt. Erityispedagogiikka otetaan avuksi silloin kun lähdetään kartoittamaan keinoja erityistä tukea tarvitsevalle lapsen ja nuoren kasvulle ja oppimiselle kun tarve havaitaan. Erityispedagogiikan tavoitteena on erilaisuuden hahmottaminen osana inhimillistä yhdessäoloa edistään valmiuksia vuorovaikutukseen. (Turun yliopisto 2017.)

Kaikilla Suomessa vakituisesti asuvilla lapsilla on lain mukaan oppivelvollisuus. Oppilaan kunta on velvollinen järjestämään perusopetuksen. Se tarkoittaa velvollisuutta hankkia perusopetuslaissa ja perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa määritelty perusopetuksen oppimäärä. Opetuksessa erityistä tukea tarvitsevat oppilaat, joiden kasvun, kehityksen ja oppimisen edellytykset ovat heikentyneet vamman, sairauden tai toimintavajavuuden vuoksi. Lisäksi erityisen tuen piiriin kuuluvat oppilaat, jotka tarvitsevat psyykkistä tai sosiaalista tukea. Erityisen tuen piiriin kuuluvat myös oppilaat, joilla on opetuksen ja oppilashuollon asiantuntijoiden sekä huoltajan mukaan kehityksessään oppimiseen liittyviä riskitekijöitä. (Opetushallitus 2004 28.)

Opinnäytetyömme aiheena oli tutkia opettajien kokemuksia yhteistyöstä Valterikoulu Mikaelin tukijaksoilla. Valterin tehtävänä on täydentää sekä kunnallisia että alueellisia oppimisen ja koulukäynnin tuen tarpeita. Tavoitteena on lähikoulun periaatteen tukemisen toteuttaminen. Opinnäytetyön tilaajana oli Valteri koulu- Mikael, jonka kaikki oppilaat ovat erityisen tuen oppilaita. Erityiskoulu sijaitsee Mikkelissä.

Tutkimus on laadullinen, jonka aineistonkeruu menetelmänä käytimme teema-haastatteluja Oppimis- ja ohjauskeskus Valteri- koulu Mikaelin henkilökunnalle. Lisäksi haastattelimme kaupungin työntekijää. Kaikki haastattelut tapahtuivat Mikkelissä. Haastattelut olivat laajoja ja saimme kattavasti tietoa tutkimukseemme.

Yhteistyön nykytilan lisäksi pyrimme saamaan selville mahdollisia puutteita sekä kehitysehdotuksia yhteistyöhön sekä sen lisäämiseen.

2 TEOREETTINEN VIITEKEHYS

2.1 Oppimisen ja koulunkäynnin tuki

Oppimisen ja koulunkäynnin tuki sekä oppilashuolto muodostavat kokonaisuuden. Oppimisen ja koulunkäynnin tuessa on kolme tasoa, jotka ovat: *yleinen, tehostettu sekä erityinen tuki*. Tätä järjestelmää kutsutaan kolmiportaiseksi tueksi. Oppilas voi olla kerrallaan yhden tuen piirissä. Oppilaalle järjestetyn tuen tulee olla pitkäjänteisesti suunniteltua ja joustavaa. Tuen järjestämisen lähtökohtana sekä oppilaan että opetusryhmän vahvuudet ja oppimis- ja kehitystarpeet. Tukea järjestetään niin kauan kuin se on tarpeellista ja sen tasoisena sekä muotoisena kuin on oppilaalle tarkoituksenmukaista.

Oppilaalle suunnitellun tuen tehtävänä on estää ongelmien syvenemistä sekä niiden mahdollisia pitkäaikaisvaikutuksia. Perusopetuslain mukaisesti tukeen on oikeus heti tuen eri tuen tarpeiden ilmentyessä. Jotta tuen tarpeet huomattaisiin ajoissa ja riittävän varhaisessa vaiheessa, tulee oppimista ja ylipäättään koulunkäynnin tilannetta arvioida jatkuvasti. Aluksi on arvioitava oppilaan oppimisympäristöjä, yleisiä toimintatapoja ja opetusjärjestelyjä, arvioitava voitaisiinko pelkäämään niitä muuttamalla toteuttaa paremmin soveltuvia ratkaisuja oppilaalle. Oppilasta ei välttämättä tarvitsisi siirtää toiseen opetusryhmään tai kouluun mikäli joustavilla järjestelyillä voitaisiin tukea järjestää. (Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014, 61.)

Yleinen tuki on ensimmäinen keino tukea oppilasta, joka toteutetaan yksittäisillä pedagogisilla ratkaisuilla sekä ohjaus- ja tukitoimilla. Yleinen tuki annetaan heti tarpeen ilmetessä joten ei tarvita erityisiä tutkimuksia tai päätöksiä oppilaan kohdalla. Tuen tarvetta arvioidaan ja järjestetään kaikissa kasvatus- ja opetustilanteissa, opettajien ja muun henkilöstön moniammatillisena yhteistyönä. (Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014, 63).

Oppilas, joka saa säännöllisesti tukea tai samanaikaisesti useampia tukimuotoja oppimisessaan tai koulunkäynnissään, tulee saada *tehostettua tukea* pedagogiseen arvioon perustuen yksilöllisen opetussuunnitelmansa mukaisesti. Arviossa kuvataan oppilaan kokonaistilanne oppimisen ja koulunkäynnin kannalta, tilannetta kartoitetaan sekä oppilaan että vanhemman näkökulmasta. Pedagogisessa arviossa huomioidaan oppilaan vahvuudet ja kiinnostuksen kohteet sekä oppimisvalmiudet sekä erityistarpeet oppimiseen ja koulunkäyntiin liittyen. Samalla on arvioitava millaiset ohjaukselliset ja pedagogiset järjestelyt sekä oppilashuollolliset ja oppimisympäristöön liittyvät tukijärjestelyt olisivat oppilaan tukena. Tehostettu tuki on pitkäjänteisempää ja tuen vahvempi muoto kuin yleinen tuki. Tukea annetaan joustavilla järjestelyillä muun opetuksen ohessa ja tuen aikana voidaan kaikkia perusopetuksen tukimuotoja paitsi erityisopetusta ja oppiaineiden oppimäärän yksilöllistämistä, joita järjestetään erityisen tuen päätöksellä. Kaikki tehostetun tuen aikana annettava tuki tulee kirjata oppilaan opetussuunnitelmaan. Mikäli huomataan, ettei annettu tuki hyödytä oppilasta tai tuen tarve on muuttunut, on opetussuunnitelma päivitettävä uuden tilanteen mukaiseksi. (Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014, 63–64.)

Oppilaille, joiden kasvun, kehityksen tai oppimisen tavoitteiden saavuttaminen ei toteudu muuten riittävästi, on annettava *erityistä tukea*. Erityisen tuen tarkoituksena on antaa kokonaisvaltaista ja suunnitelmallista tukea niin, että se mahdollistaa oppivelvollisuuden suorittamisen ja antaa pohjan peruskoulun jälkeisille opinnoille. Erityinen tuki pyrkii vahvistamaan oppilaan itsetuntoa, opiskeluintoa sekä mahdollisuutta kokea onnistumisia sekä iloa oppimisesta. Oppilaan osallisuus ja oma vastuullisuus opiskelusta korostuu. Erityinen tuki muodostuu erityisopetuksesta sekä muusta tarvitsemastaan tuesta perusopetuslain mukaisesti ja se järjestetään joko yleisen tai pidennetyn oppivelvollisuuden piirissä. Opiskelu tapahtuu joko toimialueittain tai oppiaineittain. Mikäli opiskelu tapahtuu oppiaineittain, opiskelu toteutuu eri oppiaineissa joko yleisen tai yksilöllistetyn oppimäärän mukaisesti. (Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014, 65–67.)

Erityisopetuksen pedagogiset ratkaisut pyrkivät ensisijaisesti turvaamaan oppimisen. Eri ratkaisut voivat liittyä opetukseen ja työtapoihin. Käytettävät materiaalit ja

välineet vaihtelevat yksilöllisesti oppilaan henkilökohtaisten tarpeiden mukaisesti sekä oppimisen tavoitteiden sekä sisältöjen mukaisesti. Lisäksi oppilaalla on oikeus saada näiden kaikkien lisäksi tukiovetusta sekä osa-aikaista erityisopetusta, osana erityisopetusta. Tarvittaessa oppilaalla on oikeus saada muuta tukea lisäksi, kuten esimerkiksi tulkitsemis- ja avustajapalveluita sekä erityisiä apuvälineitä, ohjausta sekä yksilökohtaista oppilashuoltoa.

Ennen kuin oppilaasta voidaan tehdä erityistä tukea koskeva päätös, on opetuksen järjestäjän tehtävä pedagoginen selvitys oppilaasta. Tässä selvityksessä on yhteistyö tärkeää oppilaan ja huoltajan kanssa, jotta tuen suunnittelu ja toteutus on onnistunutta tuen tarpeiden selvittämisessä. Opetuksen järjestäjän päättämä toimielin, viranhaltija tai työntekijä hankkii opetuksesta vastaavilta opettajilta kirjallisen selvityksen oppimisen etenemisestä sekä moniammatillisena yhteistyönä tehdyn selvityksen oppilaalle annetusta tehostetusta tuesta tai erityisestä tuesta sekä oppilaan kokonaistilanteesta. Prosessi etenee siten, että näiden kahden selvityksen perusteella tehdään kirjallinen arvio oppilaalle erityisen tuen tarpeesta opetuksen järjestäjän aloitteesta. Näin kirjallisesti laaditussa pedagogisessa selvityksessä kuvataan seuraavia asioita:

- oppimisen eteneminen,
- kokonaistilanne oppimisesta ja koulunkäynnistä oppilaan, huoltajan sekä koulun näkökulmasta,
- oppilaalle annettu erityis- tai tehostettu tuki sekä arvio näiden eri tukimuotojen vaikutuksista,
- oppimisvalmiudet, oppimiseen ja koulunkäyntiin liittyvät erityistarpeet sekä oppilaan vahvuudet ja kiinnostuksen kohteet,
- arvio erityisen tuen tarpeista,
- arvio millaisilla pedagogisilla, ohjauksellisilla ja oppimisympäristöön liittyvillä, oppilashuollollisilla järjestelyillä tai muilla tukijärjestelyillä oppilasta voidaan tukea ja
- perusteluja sekä arvio sille, tarvitseeko oppilas yksilöllistetyn oppimäärän yhdessä tai useammassa oppiaineessa

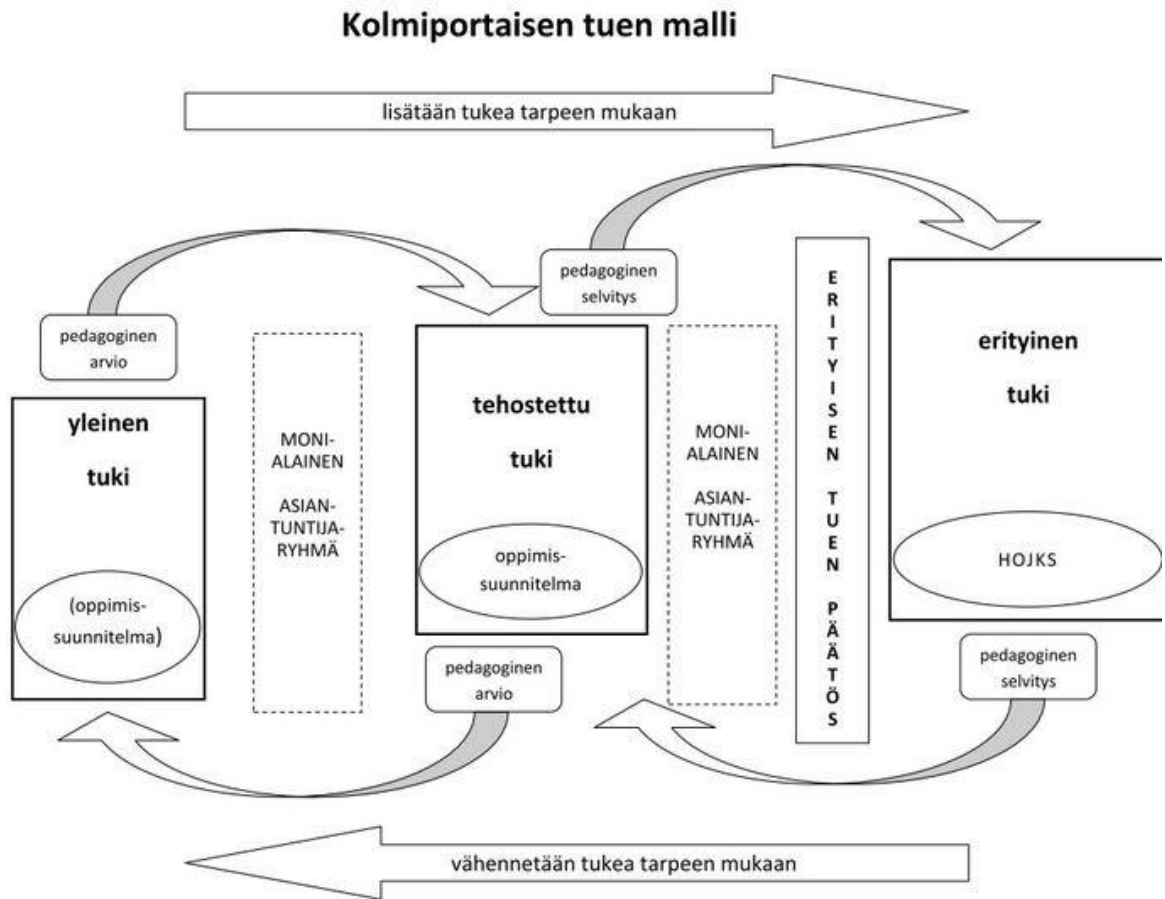
Aiemmin laadittuja arvioita ja oppilaan oppimissuunnitelmaa on hyödynnettävä tätä pedagogista selvitystä laatiessa, mikäli oppilas on saanut jo aiemmin erityistä tukea, hyödynnetään myös HOJKSia eli henkilökohtaisen opetuksen järjestämisestä koskeva suunnitelma.

Tarvittaessa oppilaasta hankitaan muitakin lausuntoja, kuten esimerkiksi psykologinen tai lääketieteellinen selvitys tai vastaava sosiaalinen selvitys erityisen tuen päätöstä varten. Huoltajan luvalla voidaan myös ottaa mukaan selvitykseen oppilaan mahdolliset kuntoutussuunnitelmat tai muut suunnitelmat.

Opetuksen järjestäjän tulee tehdä kirjallinen pedagoginen selvitys ja erityisen tuen päätös erityisen tuen antamiseksi oppilaalle. Ennen päätöksen tekemistä on kuultava sekä oppilasta että huoltajaa tai tämän laillista edustajaa. Päätös erityisestä tuesta tehdään hallintolain mukaisesti. Päätöksessä päätetään tuleva oppilaan pääsääntöinen opetusryhmä, mahdolliset tulkitsemis- ja avustajapalvelut ja mahdolliset muut tarvittavat palvelut. Tarvittaessa päätetään myös opetuksen poikkeava järjestäminen. Päätöksen perustelut sisältyvät aina aiemmin mainittuihin selvityksiin.

Erityisen tuen päätös tehdään yleensä, mikäli tehostettu tuki ei ole ollut riittävää oppilaalle.

Perusopetuksen aikana voidaan tehdä erityisen tuen päätös myös ilman tehostetun tuen antamista mutta sen tulee perustua oppilaan uudelleen arviointiin, esimerkiksi oppilaan vakava sairaus tai onnettomuus. Erityisen tuen tarpeellisuus tulee tarkistaa 2. vuosiluokan jälkeen sekä ennen yläasteelle seitsemännelle luokalle siirtymistä. Kaikki sellaiset asiat, joista päätetään erityisen tuen päätöksessä, tulee tarkistaa myös oppilaan tuen tarpeen muuttuessa. Tätä varten tehdään uusi pedagoginen selvitys. Jos tarve jatkuu, tehdään uusi päätös, myös tuen lopettamisesta tehdään uusi päätös ja tämän jälkeen oppilaalle ryhdytään antamaan tehostettua tukea. (Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014, 65–67.)

Kuva 1. Kaavio kolmiportaisesta tuesta. (Peda.net)

Oppilashuoltoryhmä (OHR) on yksi tavallisimmista yhteistyömuodoista kouluis-
samme. Perusopetuslain (1998/ 628. § 31a) mukaan: ”Oppilashuollolla tarkoi-
taan oppilaan hyvän oppimisen, hyvän psyykkisen ja fyysisen terveyden sekä so-
siaalisen hyvinvoinnin edistämistä ja ylläpitämistä sekä niiden edellytyksiä lisää-
vää toimintaa.” Moniammatillinen OHR koordinoi ja kehittää oppilashuoltoa. Eri-
tyisesti yhteistyötä tarvitaan oppilaan HOJKS laatimisessa ja toteutumisen seu-
rannassa. Mikäli oppilaalle eivät riitä tehostetun tuen toimet, viimeistään tässä
vaiheessa tulee OHR vahvasti mukaan moniammatillisessa yhteistyössä. Peda-
gogisessa selvityksessä tulevat mukaan myös psykologin ja erityisopettajan testit
ja lausunnot ja OHRn konsultaatio. (Takala 2010, 23–26.)

Nykyinen 1.8.2014 voimaan tullut oppilashuollon lainsäädäntö toi muutoksia myös oppimisen ja koulunkäynnin tuen järjestämistä koskeviin säännöksiin (PoL16 a§ ja 17§, 30.12.2013/1288).

Nykyisen lainsäädännön mukaan erotetaan yksilökohtainen oppilashuolto (oppilas- ja opiskelijahuoltolaissa säädetty) ja oppimisen ja koulunkäynnin tuki (perusopetuslaissa säädetty). Nämä eroavat oikeudellisesti toisistaan.

Lähtökohtaisesti molemmissa on yhteistyö ja vuorovaikutus sekä oppilaan että huoltajan kanssa. Yksilökohtainen oppilashuolto on aina vapaaehtoista. Oppimisen ja koulunkäynnin tuki ei sen sijaan edellytä oppilaan tai huoltajan suostumista. Tämä kyseinen tuki sen sijaan edellyttää monipuolista yhteistyötä oppilaan ja huoltajansa kanssa. Kun huoli oppimisesta ja koulunkäynnistä herää, ollaan kotiin aina yhteydessä ja tukea lähdetään suunnittelemaan. Heti ongelmien ilmettyä oppilaalla on oikeus saada riittävää tukea.

Opetushallituksen mukaan, perusopetuslaissa säädetyn tehostetun ja erityisen tuen antaminen edellyttää yhteistyötä oppilashuollon ammattihenkilöiden kanssa seuraavissa tilanteissa:

- Tehostetun tuen aloittaminen ja järjestäminen käsitellään moniammatillisesti yhteistyössä oppilashuollon ammattihenkilöiden kanssa (PoL16 a §, 30.12.2013/1288) ja
- Ennen erityistä tukea koskevan päätöksen tekemistä tehdään oppilashuollon ammattihenkilöiden kanssa moniammatillisena yhteistyönä selvitys oppilaan saamasta tehostetusta tuesta ja oppilaan kokonaistilanteesta (PoL 17 §, 30.12.2013/1288). Näiden perusteella tehdään arvio erityisen tuen tarpeesta. Nämä kolme muodostavat pedagogisen selvityksen. (Perusopetuslaki 2017.)

Esimerkiksi näissä tilanteissa ei välttämättä tarvita oppilaan tai huoltajan suostumusta. Jotta moniammatillisuus toteutuisi, on käsittelyyn osallistuttava aina muitakin ammattilaisia kuten opettajia ja rehtori. Opetushenkilöstön lisäksi käsiteltävän asian mukaisesti kouluterveydenhuoltoa ja/tai psykologi ja kuraattoripalveluita edustavia jäseniä. Edellä mainittujen ammattihenkilöiden kanssa tehtävä yhteistyö ei kuulu yksilökohtaiseen oppilashuoltoon. Oppimisen ja koulunkäynnin

tuen moniammatilliseen yhteistyöhön osallistutaan tapauskohtaisesti eli vain ne opettajat ja muut asiantuntijat, jotka suunnittelevat tai toteuttavat oppilaan tukea. Yksilökohtaiseen oppilashuoltoon kuuluvat kouluterveydenhuolto ja psykologi- ja kuraattoripalvelut sekä lisäksi monialaisesti asiantuntijaryhmä. Näillä voidaan täydentää oppilaalle annettavaa tukea, oli kyse yleisestä, tehostetusta tai erityisestä tuesta. (Opetushallitus 2014.)

Erityisopetuksen piirissä olevien oppilaiden määrä lisääntyy vuosittain sekä yleisen- että pidennetyn oppimäärän mukaan.

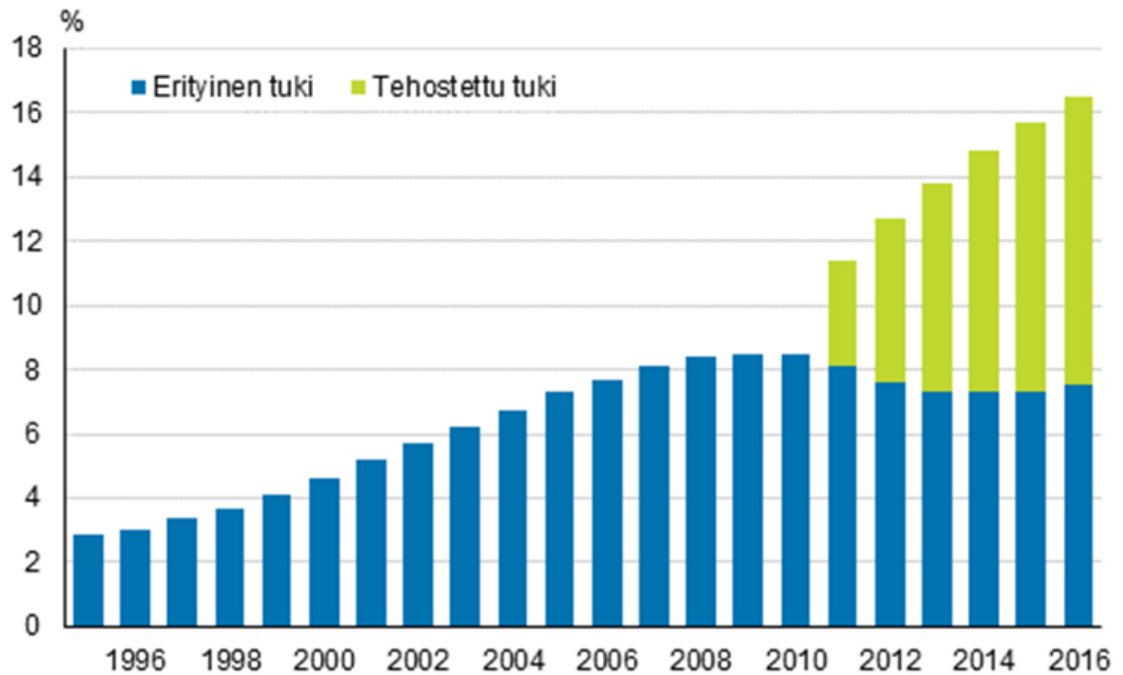
Erityisopetuksen tilasta ja oppilasmääristä Tilastokeskus on julkistanut vuonna 2017 laskennallisia määriä tehostetun ja erityisen tuen tarpeen piirissä olevista oppilaista. Tehostettua tukea sai 49 400 oppilasta ja erityistä tukea 41 000 oppilasta. Oppilasmäärät ovat kasvussa edellisvuoteen verrattuna. Tilastojen mukaan näyttää poikia olevan enemmän molemmissa tukimuodoissa. Tehostetun tuen piirissä poikien osuus on 65 % ja tyttöjen 35 %. Erityistä tukea saaneista oppilaista poikia oli 70 % ja tyttöjä 30 %.

Näiden tulosten perusteella siis joka kuudes peruskoululainen sai tehostettua tai erityistä tukea.

Osa-aikaisen erityistuen tarvetta ilmeni kolmella neljästä oppilaasta, joka koostui tukiopetuksesta ja avustaja- ja/tai tulkitsemispalveluista. Pidennettyä oppivelvollisuutta suoritti 26 % erityisen tuen oppilaista.

Yleisen oppimäärän mukaan opiskelevia erityistä tukea saavien oppilaiden määrä on kasvanut vuosittain. Vuonna 2011 osuus oli 44 %, 2013 46 %, 2015 49 % ja 2016 määrä oli 51 % eli jo yli puolet koko erityisen tuen oppilasmäärästä. (Tilastokeskus 2017.)

Tehostettua ja erityistä tukea saaneiden peruskoululaisten osuus kaikista peruskoululaisista 1995–2016, %.

Kuva 2.

Ennen vuotta 2011 erityisopetukseen otetut ja siirretyt oppilaat on rinnastettu erityistä tukea oppilaisiin (Tilastokeskus 2017).

2.2 Opetus erityiskoulussa ja sen muodot

Koulun ja kodin välisen yhteistyön tulisivat täydentää toinen toisiaan. Niiden molempien tavoitteena on antaa lapselle ja nuorelle riittävästi tukea kasvun kehityksen ja oppimisen kannalta. Kodilla on aina ensisijainen vastuu kasvatuksesta ja oppivelvollisuuden suorittamisesta.

Koulun tehtävä on vastata opetuksesta sekä oppilaiden kasvatuksesta koulu yhteisön jäsenenä. Opetussuunnitelma sekä perustusopetuslaki velvoittavat kouluja olemaan yhteistyössä kotien kanssa. Mutta mikään säädös ei velvoita vanhempia tiiviiseen yhteistyöhön. Oppilaan huoltajan on kuitenkin lain mukaan huolehdit-

tava, että lapsi suorittaa oppivelvollisuutensa. Huolimatta siitä, että yhteistyövelvoitteen perustana on lainsäädäntö, vaatii yhteistyö toimiakseen kummankin osapuolen panoksen. (Lång & Martikainen 2014, 2-4.)

Koulu ja koti ovat lasten ja nuorten elämässä kaikkein oleellisimmat tekijät kasvun ja kehityksen kannalta. Kodin ja koulun välistä yhteistyötä tarvitaan johdonmukaisen kasvatuksen turvaamiseksi. Koulun ja kodin välinen yhteistyö on hyvin tärkeä koulunkäynnin tukitoimi. Jotta yhteistyö toimisi parhaalla mahdollisella tavalla, on vanhempien saatava tietoa koulun toiminnasta ja sekä lapsen oppimisesta. Vanhemmat voivat vastaavasti kertoa toiveistaan ja ajatuksistaan lapsensa koulunkäynnistä. (Lång & Martikainen 2014, 3.)

Suomalainen tutkimus on pitkälti keskittynyt erityiskasvatuksen ja opetuksen historiaan ja kehityksen tukemiseen. Perinteisiä tutkimusaineistoja ovat olleet opinäytetyöt, väitöskirjat, opiskelijavalinnat sekä opetussuunnitelmat. (Keurulainen 2013, 17–24.)

Erityispedagogiikan tavoitteena on löytää keinoja tukea oppijaa yksilöllisesti eri kehityshaasteissa sekä pyrkiä hahmottamaan erilaisuus osana inhimillistä yhdessäoloa ja kulttuuria sekä edistää valmiutta yksilölliseen vuorovaikutukseen. Erityispedagogiikka on tiedettä, joka tutkii yksilöiden ja ryhmien oppimista, kasvatusta ja koulutusta. Se on syntynyt yhteiskunnallisista tarpeista ja kehittynyt yhdessä koulujärjestelmän kanssa erityispedagogiikka on ollut olemassa jo ennen kuin se virallisesti tieteenalana virallistettiin. (Keurulainen 2013, 17–24.)

Suomessa on annettu vuosien mittaan erityisopetusta monilla eri nimityksillä. Vanhimpina erityiskouluina tunnetaan kuurojen ja sokeiden oppilaitokset. Erityisopetus on syntynyt ja laajentunut sisällöltään, koska yleisopetus kouluissa ei ole kyennyt riittävästi vastaamaan oppilaiden yksilöllisiin oppimistarpeisiin. Peruskouluissa erityisopetus on muodostanut rinnakkaisjärjestelmän yleisopetuksen rinnalle (Takala 2010, 45.)

Karkea jaottelu erityisopetuksessa on luokkamuotoinen ja luokaton opetus. Jos lapsella on lieviä oppimis- tai sopeutumisvaikeuksia, hänellä on oikeus saada erityisopetusta tavallisen yleisopetuksen ohessa. (Perusopetuslaki 1998, § 17.)

Tätä muotoa kutsutaan pääasiassa laaja-alaiseksi tai osa-aikaiseksi erityisopetuksiksi. Oppilas voidaan myös siirtää erityisopetukseen joko erityisluokkaan – tai kouluun. Lapsi on näin sijoitettuna joko pysyvästi tai väliaikaisesti. Luokkamuotoista erityisopetusta annetaan sekä valtion että kuntien kouluissa. Kunnilla on omia erityiskouluja ja erityisluokkia, joissa annetaan lähinnä mukautettua, dysfasia-, harjaantumis-, autismi- ja sopeutumattomien opetusta varten. (Takala 2010, 52.)

2.3 Koulunkäynti ja yhteistyö koulujen välillä

Nykyisin yhä useammassa maassa on otettu käyttöön koulujärjestelmä, jossa kaikki oppilaat voivat käydä yhteistä koulua. Tähän tavoitteluun ovat johtaneet monet historialliset tekijät. Nämä tekijät voidaan karkeasti jaotella kolmeen ryhmään: erillisen erityisopetuksen vaikutuksia koskevat tekijät, ihmisoikeuksien-, tasa-arvoisuuden- ja sosiaalisen oikeudenmukaisuuden vaatimukset. Kyseiset ryhmät liittyvät erityisopetusta koskevaan ajattelutavan muuttamiseen. (Huhtamäki ym. 2002, 175.)

Koulunkäynti on aina merkittävä asia lasten ja nuorten kannalta, sen avulla lapsi ja nuori oppii paljon erilaisia taitoja. Koululla on neljä tärkeää tehtävää, joita opetuksen lisäksi ovat kasvatustehtävät, yhteiskunnallinen kasvatusta, kulttuurinen tehtävä sekä auttaa oppilasta tulevaisuuden suunnittelussa.

Suomessa koulunkäynti on yksi lasten ja nuorten velvollisuuksista, mutta samalla myös etuoikeus. Koulunkäynnillä saa tietoja ja taitoja elämään.

(Mielenterveyden keskusliitto 2017.)

Yhteiskunnallisen kasvatuksen tavoitteena on edistää oppilaan tasa-arvoa, oikeudenmukaisuutta sekä yhdenvertaisuutta. Kulttuurisella tehtävällä tavoitellaan oppilaan monipuolista kulttuurista osaamista sekä oman kulttuuriperinnön arvostamista. Lisäksi oppilasta tuetaan omaan kulttuuri-identiteettiin ja oman kulttuurisen

pääoman rakentamiseen. Opetuksen tarkoituksena on lisätä oppilaiden ymmärrystä kulttuureiden moninaisuudesta sekä auttaa tiedostamaan erilaisten kulttuurien menneisyyttä, nykyisyyttä ja tulevaisuutta. Oppilaiden kehitykseen ja hyvinvointiin sekä koulun toimintaan vaikuttaa suuresti koulua ympäröivän maailman muutos.

Tulevaisuustehtävässä perusopetuksessa tarkoitetaan sitä, että kouluissa oppilaat oppivat kohtaamaan erilaisia muutoksia avoimesti, arvioimaan muutosprosessia kriittisesti ja ottamaan vastuuta tulevaisuuden valinnoissa. (Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014.)

Kasvatus- sekä opetustavoitteiden toteutumisen kannalta on tärkeää, että yhteistyö on tiivistä opettajien välillä. Yhteistyötä tarvitaan erityisesti silloin kun suunnitellaan monialaisia oppimiskokemuksia ja toteutetaan niitä, lisäksi yhteistyö on tärkeää oppimisen arvioinnissa ja tuessa sekä myös oppilashuollon toteuttamisessa. Eri koulut tekevät tiivistä yhteistyötä, jonka tavoitteena on edistää opetuksen kehitystä sekä yhtenäisyyttä, lisäksi se vahvistaa henkilöstön osaamista. Yhteistyön tärkeys korostuu erityisesti silloin kun oppilas siirretään koulusta toiseen.

2.4 Integroituminen takaisin lähikouluun

Integraatio sanana tarkoittaa sitä, että kaksi erillistä osaa yhdistetään niin, että lopputulokseksi saadaan uusi kokonaisuus jotka eivät enää erotu toisistaan. Mikäli integraatio tehdään tarkoituksenmukaisesti, niin oletetaan, että uusi kokonaisuus on parempi kuin erillisten osien muodostama kokonaisuus.

Integraatio erityis- ja perusopetuksessa voidaan erottaa kaksi näkemystä.

Toinen on pois segregatiosta näkemys ja toinen ei segregoinnin näkemys.

Pois segregatiosta näkemys lähtee erillisten laitosten ja koulujen tehottomuudesta ja ihmisarvoa alentavista liitännäisvaikutuksista. Integraatiolla pyritään juuri tähän näkemykseen: integraatio edellyttää vähintään kahta toisistaan erillään olevaa osaa. Ei segregoinnin ajatus on yksi yhteinen koulu, jonka tulee olla sellainen, että ketään ei suljeta sen ulkopuolelle. Tämä näkemys viittaa suuresti inklusion käsitteeseen. Vaikka erityisopetusta pyritään vähentämään, laitokset, erityiskoulut ja erityisluokat ovat edelleen nykypäivää. (Huhtamäki ym. 2002, 182.)

Integraatio tarkoittaa sitä, että oppilaalla jolla on erityisen tuen päätös tai joka on muuten katsottu haasteelliseksi, sijoitetaan yleisopetuksen ryhmään. Oppilas voidaan sijoittaa joko osittain tai kokonaan yleisopetukseen. Eritysopetuksessa se viittaa tasa-arvoisuuteen ja osallistumisoikeuteen muiden oppilaiden kesken. Tämä on ollut suuntauksena erityisopetuksessa viime vuosina. Integraatioajatuksella on haluttu tuoda esiin monien erityisluokkien oppilaiden pärjääminen yleisopetuksen ryhmässä, kun tarjolla on riittävästi tukea. Samalla on integroimisen myötä haluttu opettaa hyväksyntää, yhteistyötä ja sosiaalista vuorovaikutusta erilaisten oppijoiden kesken.

Integraation tavoitteen on lisätä erityisryhmiin kuuluvien henkilöiden päivittäistä kanssakäymistä muiden ihmisten kanssa.

Integraatiossa voidaan erottaa neljä muotoa: fyysinen, toiminnallinen, sosiaalinen ja yhteiskunnallinen integraatio.

Fyysinen integraatio tarkoittaa joko oppilaan sijoittamista yleisopetuksen luokkaan tai liittämällä erityisluokka yleisopetuksen yhteyteen. Toiminnallisessa integraatiossa eri opetusmuodot käyttävät yhteisiä resursseja, toimivat yhdessä ja tekevät yhteistyötä. Sosiaalinen integraatio näkyy ryhmien myönteisenä sosiaalisena vuorovaikutuksena. (Kaija 2013, 8-9.)

Kaikilla oppilailla on oikeus kuulua luokkayhteisöön tasavertaisena jäsenenä. Erityisen tuen piirissä olevan lapsen sosiaalista osallisuutta rajoittavat usein monet tekijät kuten esimerkiksi fyysiseen ympäristöön liittyvät tekijät, muiden oppilaiden tai opettajien negatiiviset asenteet erilaisuutta kohtaan, oppilaan omat sosiaaliset valmiudet. Lapsen ja nuoren, myös niiden, joiden on yhteisössä mielletty olevan erilaisia, on saatava äänensä kuuluviin sekä yhdenvertaiset mahdollisuudet osallisuuteen niin opetuksessa, päätöksenteossa kuin sosiaalisissa suhteissa. Näistä oikeuksista huolehtiminen on kaikkien lasten kanssa toimivien vastuulla. (Suomen vanhempainliitto 2017.)

Osallisuus omaan yhteisöönsä on myös tärkeä osa sosiaalista hyvinvointia. Oma perhe sekä vertaisryhmät niin koulussa kuin vapaa-aikanakin ovat kasvavan lapsen ja nuoren arjessa tärkeimmät viiteryhvät.

3 OPPIMIS- JA OHJAUSKESKUS VALTERI-KOULU MIKAEL

Valtion erityiskoulu eli Valteri syntyi virallisesti 1.8.2015. Valteri on Opetushallituksen toimialaan kuuluva valtakunnallinen oppimis- ja ohjauskeskus. Tällä hetkellä toiminnassa on 6 eri toimipistettä eri puolilla Suomea Mikael Mikkeliissä, Ruskis, Ruskeasuo, Helsingissä, Mäntykangas Kuopiossa, Onerva, Jyväskylässä, Treva-väylä Oulussa sekä Skilla Helsingissä.

Valterin tehtävänä, on täydentää sekä kunnallisia että alueellisia oppimisen ja koulunkäynnin tuen tarpeita (Perusopetuslaki 31 §). Tavoitteena on lähikouluperiaatteen tukemisen toteutuminen, jossa tarjotaan monipuolisia palveluja niin yleisen, tehostetun kuin erityisen tuen järjestämiseen. Käytännössä Valterin palvelut voivat kohdistua yksittäisten lasten ja nuorten tarpeisiin. Vaihtoehtoisesti voidaan keskittyä myös tukemaan työyhteisön, kunnan tai alueen tarpeita. Valterin tarjoamia ohjaus- ja tukipalveluita toteutetaan monimuotoisina, esim. konsultaatioina, arviointi- ja ohjauskäynteinä, täydennyskoulutuksina ja tukijaksoina. (Valteri OPS Perusopetuksen vuosiluokat 1-9. 2017, 45.)

Valteri- koulun opetussuunnitelman pohjana on *3 kulmakiveä: toimintakulttuuri, oppimisympäristö sekä toimintakyky*. Näistä toimintakyky on perustana suunnitelmassa oppimista, kuntoutumista ja hyvinvointia edistäviä järjestelyjä opetuksessa sekä toimintatapoja ja tukipalveluita. (Liite 2)

Toiminta perustuu yhdessä sovittuihin oppimisen ja kuntoutumisen tavoitteisiin, jotka ovat yhdessä laadittu oppilaiden ja heidän huoltajiensa kanssa sekä moniammatillisen henkilökunnan. Valterin opetussuunnitelman mukaisesti lapsen toimintakyvyllä tarkoitetaan, että on ymmärrettävä lapsen fyysisiä, psyykkisiä ja sosiaalisia edellytyksiä selviytyä jokapäiväisestä elämisestä; koulussa, kotona ja vapaa-ajalla. Jotta koulupäivä muodostuu ehyeksi kokonaisuudeksi, on kaikkien

toimijoiden ymmärrettävä toimintakyky ja yhteisen tiedon oltava yhteistyön pohjana. Kaikki oppilaan kanssa työskentelevien on huomioitava riittävä tuen tarve. (Valteri OPS Perusopetuksen vuosiluokat 1-9. 2017,14–15.)

Valteri-koulun kaikki oppilaat ovat erityisen tuen tarpeessa. Lähikoulusta oppilas siirtyy Mikaeliin tukijaksolle, joka kestää 1-6 viikkoa. Tukijaksolla arvioidaan oppilaan eri tuen tarpeita ja hänen oppimisvalmiuksiaan sekä tarkastellaan monipuolisesti oppimiseen ja koulunkäyntiin liittyviä erityistarpeita. Jakson aikana selvitetään myös millaiset pedagogiset, ohjaukselliset, oppimisympäristöön liittyvät järjestelyt auttavat oppilasta. Lisäksi selvitetään millaisilla oppilashuollollisilla ja kuntoutuksellisilla järjestelyillä voidaan oppilasta tukea.

Tukijakson prosessista on graafinen kuvaus liitteenä. (Liite 1) Tukijakson suunnittelu alkaa ohjauuskäynneillä, jotka tehdään lähikouluun ennen jakson alkua. Alkupalaverissa on mukana runsas määrä osallistujia moniammatillisesti edustettuina, jotta kaikkien näkemykset tulevat esille. Samassa palaverissa sekä oppilaan ja vanhempien kuuleminen on tärkeää. Kaaviosta puuttuu kuvattuna väliarviointi, jonka avulla saadaan koko prosessi vietyä kohti tukijakson loppuvaihetta ja sen arviointia. Työparin ohjauuskäynti lähikouluun on koko prosessin päätteeksi.

Valteri-kouluissa erityistä tukea tarvitsevilla oppilaille on vaikeuksia kuulemiseen, näkemiseen, motoriikkaan ja liikkumiseen liittyen. Kielen ja kommunikoinnin vaikeudet, autismin kirjoon ja vuorovaikutukseen, neurologisiin tai lisäksi pitkäaikais-sairauksiin sekä monitarpeisuuteen liittyvät ongelmat. Valterin oppilaisiin voi lisäksi kuulua myös kotiopetuksessa olevia oppilaita tai etäyhteyksiä hyödyntäviä oppilaita (Valteri OPS Perusopetuksen vuosiluokat 1-9. 2017, 47.)

Tukijaksolla opiskelu on tarkoitettu määräaikaiseksi ratkaisuksi ja oppilaan on tarkoitus palata takaisin lähikouluunsa jakson päätyttyä.

Tässä opinnäytetyössä korostuu lähikoulun kanssa tehtävä yhteistyö, Valteri-koulu tukee lähikouluperiaatetta sekä inklusiivista koulua. Sekä lähikoulu että Valteri-koulun toimipisteet vastaavat erityisen tuen ohjaus- ja tukipalveluiden toteu-

tuksesta. Kunnilla ja lähikouluilla ovat henkilöstön käytössä arviointi- ja ohjauskäynnit sekä konsultaatiot ja koulutukset. Kunkin erityisen tuen tarpeen oppilaalle räätälöidään oppilaskohtaisesti tarvitsemiaan palveluita. Näitä palveluita ovat arviointi, ohjauskäynti tai tukijakso.

Lisäksi on mahdollista saada ohjausta pedagogisten asiakirjojen laatimiseen, erityisen tuen päätöksen tekemiseen tai pidennettyyn oppivelvollisuuteen. Lisäksi ohjausta annetaan toiminta-alueittain etenevään opetukseen tai muihin erityisen tuen järjestämiseen liittyviin asioihin.

Ennen tukijaksolle siirtymistä tuen tarve arvioidaan pedagogisten selvitysten pohjalta. Arvioinnissa hyödynnetään huoltajan ja moniammatillisella yhteistyöllä kerättyä tietoa oppilaan toimintakyvystä. Oppimis - ja ohjauskeskus Valterissa tehdään jatkuvaa yhteistyötä oppilaan ja hänen huoltajiensa kanssa. Mukana ovat myös kuntien sivistys- ja sosiaalitoimi ja lisäksi vammaispalvelujen ja terveydenhuollon toimijoita. Kaikissa oppilaan siirtymävaiheissa on laadittava pedagoginen selvitys, joka kuvaa oppilaan kokonaistilannetta ja toimii yhteistyötä kokoavana asiakirjana. (Valteri OPS Perusopetuksen vuosiluokat 1-9. 2017,46–47.)

OPPIMINEN & KUNTOUTUMINEN

Kuva 3. Toimintakyvyn kokonaisvaltainen kuvaus. (Valteri OPS Perusopetuksen vuosiluokat 1-9. 2017, 15.)

Valteri-koulu Mikaelissa opiskellaan pienryhmissä, joissa on enintään 8 oppilasta. Oppilaita koulussa on kaikkiaan 60. Koulussa on oppilaita esiopetuksessa, peruskoulussa ja lisäopetuksessa (nk. 10-luokka). Kaikilla luokilla on luokanvalvojana oma erityisluokanopettaja, jonka lisäksi luokkatiimissä saat-taa toimia ohjaaja ja koulunkäyntiavustaja. Kaikki oppilaat kuuluvat erityisen tuen piiriin, mutta suurin osa opiskelee yleisen oppimäärän mukaisesti. Osalla lapsista ja nuorista on yksilöllistettyjä oppimääriä joissakin oppiaineissa. (Opiskelu Mikael-koulussa. 2015.)

Kaikilla kouluilla on yhteisen tavoite opetuksessa. Näitä tavoitteita ovat lähikoulu-periaatteet sekä toimia lapsille/nuorille kasvatuskumppaneina. Oppilailla saattaa esiintyä kielen ja vuorovaikutukseen liittyviä laaja-alaisia oppimisen ongelmia, usein lapsilla tai nuorilla saattaa esiintyä lisäksi psykologisia, sosiaalisia tai neurologisia vaikeuksia.

Mikael koulun henkilökunta työskentelee moniammatillisissa työryhmissä yhdessä oppilaiden sekä heidän huoltajien kanssa. Henkilökunta on tiiviissä yhteistyössä Mikael koulun oppilaiden huoltajien kanssa. Yhteydenpito tapahtuu usein sähköisen Wilma-järjestelmän kautta. Wilma järjestelmä on yhteydenpito ohjelma, jossa voidaan viestitoiminnon avulla pitää yhteyttä huoltajiin. Sen kautta voidaan tiedottaa poissaoloista, tulevat kokeet sekä kokeiden numerot ja vanhemmilla on mahdollista lukea oppilaiden pedagogisia asiakirjoja. Perusopetuslain 1. luvun 3. §:n mukaan opetuksen tulee olla yhteistyössä kotien kanssa. Yhteistyön päämääränä on lapsen kasvun ja kehityksen tukeminen niin, että se vaikeuttaa myönteisellä tavalla oppimiseen.

Mikael koulun jokaiselle oppilaalle on laadittava HOJKS. Sopimuksessa määritellään opiskelun painopiste, miten edistystä tullaan seuraamaan, kuinka osaamista arvioidaan, millaista oppimateriaalia tarjotaan sekä kuinka oppilaan kanssa kommunikoidaan. (Korkeakivi 2015).

Sopimus laaditaan yhdessä oppilaan ja vanhempien kanssa. Tämän jälkeen oppilasta ei enää siirretä erityisopetukseen, vaan hänelle on tehtävä erityisen tuen päätös. Erityisen tuen päätöstä edeltää pääsääntöisesti oppilaan saama tehostettu tuki (Opetushallitus 2017.)

Oppilas ei voi yhtä aikaa olla yleisen, tehostetun tai erityistuen piirissä, vaan vain yhdellä tuen tasolla kerrallaan. Myöskään samaan aikaan ei voida käyttää tehostetun tuen edellyttämää oppimissuunnitelmaa ja HOJKSia. (Opiskelu Mikael-koulussa 2015.)

Valterista oppilasta tuetaan opiskelemaan omassa lähikoulussa. Valterista voidaan antaa lähikoulun henkilöstölle koulutus- ja konsultaatiopalveluita, tiivis yhteistyö on tärkeää oppilaan palautumisen prosessissa. (Opiskelu Mikael-koulussa 2015.)

4 OPINNÄYTETYÖ TOTEUTUS

4.1 Tutkimuskysymykset

Tämän opinnäytetyön tavoitteena on tutkia Valteri- koulu Mikaelin sekä lähikoulujen välistä yhteistyötä. Tavoitteenamme oli selvittää opettajien kokemuksia yhteistyöstä koulujen välillä, yhteistyön nykytilaa sekä saada opettajien mielipiteitä siitä miten yhteistyötä voisi kehittää.

Opettajien lisäksi meitä kiinnostivat rehtorin näkemykset ja kokemukset tämänhetkisestä ja tulevasta yhteistyöstä.

Tavoitteena oli haastattelujen avulla saada selville.

1. Millaisena eri toimijat kokevat nykyisen yhteistyön mallin?
2. Miten opettajat kehittäisivät yhteistyötä?

4.2 Tutkimusote

Tässä opinnäytetyössä valitsimme kvalitatiiviseen eli laadulliseen tutkimusmenetelmään. Kyseinen tutkimusmenetelmä sopii tähän hyvin, koska haemme sillä kokemuspohjaisia vastauksia opinnäytetyömme tutkimuskysymyksiin. Tässä tutkimuksessa olemme kiinnostuneita nimenomaan opettajien kokemuksista koulujen välisessä yhteistyössä. Pyrimme saamaan vastauksia myös käytäntöihin sekä hahmottamaan yhteistyön merkitystä ja haluamme selvittää käyttäytymisen merkitystä ja sen kontekstia. Tämän tutkimuksen avulla tuodaan esille tutkittavien eli opettajien havainnot erinäisistä tilanteista sekä mahdollisia kehitysehdotuksia niihin. (Hirsjärvi & Hurme 2004, 27.)

Tavoitteena laadulliseen tutkimukseen kuuluu tutkittavan ilmiön kuvailu, ymmärtäminen ja tulkinta. Tutkimuksessa käytetään sanoja ja lauseita, joiden avulla on tarkoitus ymmärtää tutkittavaa ilmiötä syvällisemmin. (Kananen 2014, 18.)

Kvalitatiivinen tutkimus sopii käytettäväksi silloin, kun aiheena olevasta kohteesta ei tiedetä paljoa. Sitä voidaan myös käyttää uusien näkökulmien esille tuomiseen jo valmiissa tutkimusalueessa. Kvalitatiivisessa tutkimuksessa on eri lähestymistapoja ja niiden tavoitteena on löytää samankaltaisuuksia tai eroavaisuuksia sekä

eri toimintatapoja. Kvalitatiiviseen tutkimukseen liittyykin vahvasti ihmisten näkemykset, kokemukset sekä asenteet ja muutokset käyttäytymisessä. (Kankkunen & Vehviläinen-Julkunen 2009, 49–50.)

4.3 Aineistonkeruumenetelmä

Toteutuksena kvalitatiivisesta tutkimusmenetelmästä ovat haastattelut lähikoulun sekä Mikael-koulun opettajille. Valitsimme menetelmäksi teemahaastattelut koska tarkoituksena oli kartoittaa eri toimijoiden omia kokemuksia yhteistyöstä. Haastattelu on yksi yleisimmistä tiedonhankinnan perusmuodoista, sillä se on menetelmänä hyvin joustava ja sopii monenlaisiin tilanteisiin käytettäväksi. Myös sen avulla haastateltava saa syvällistä tietoa tutkittavasta kohteesta. Haastattelun avulla pyritään keräämään tietoa, käsityksiä, uskomuksia ja mielipiteitä. Kvalitatiivinen tutkimusmenetelmä on metodi, jonka ihminen kokee usein miellyttäväksi tavaksi tutkia, sillä usein tiedetään jo entuudestaan mitä on odotettavissa ja näin ollen voidaan esimerkiksi kysymykset määrätä oletettujen vastauksien pohjalta. Haastattelu on joustavaa ja sitä voidaan tehdä monista eri lähtökohdista käsin, lisäksi sitä voidaan toteuttaa monin eri muodoin.

Haastattelu perustuu siis kielelliseen ja vuorovaikutuksen menetelmään eli sillä tarkoitetaan sitä, että keskustelulla on jokin tarkoitus. (Hirsjärvi & Hurme 2004, 11.)

Teemahaastattelu on yksi suosituimmista tutkimushaastattelun muodoista, josta käytetään myös nimeä puolistrukturoitu haastattelu. Se sijoittuu lomakehaastattelun ja avoimen haastattelun väliin. Haastattelu ei etene tarkkojen ja valmiiksi muotoiltujen kysymysten avulla, vaan enemmänkin keskustelunomaisesti. Teemahaastattelussa on ennalta määrätyt teemat, jotta valittuihin tutkimusongelmiin ja kysymyksiin saataisiin vastaus. Teemojen esittämisjärjestys on vapaa, eikä kaikkien haastateltavien kanssa välttämättä oteta edes kaikkia asioita tai teemoja esille. Tavoitteena on, että haastateltava pystyisi antamaan jokaisesta teema-alueesta oman kuvauksen. Teemat ovat kaikille haastateltaville samoja, vaikkakin kysymyksiä voidaan muuttaa tilanteen mukaan.

Teemahaastattelussa tärkeää on, että tutkija on perehtynyt itse kattavasti aiheeseen ja tuntee teemansa hyvin, jotta pystyy esittämään oikeanlaisia kysymyksiä

ja tutkimaan syventävästi kohdettaan. Tutkijan on varmistettava haastattelutilanteessa, että kaikki etukäteen päätetyt aihealueet tulee käytyä läpi, vaikka niiden järjestys ja laajuus vaihtelevat haastattelujen ja haastateltavien välillä. (Puusa 2011, 81–82).

Haastattelijalla tulee olla haastattelussa mukana mahdollisimman lyhyet muistiinpanot, näin ollen hän pystyy keskittymään paremmin itse haastatteluun. Teemat voidaan merkata esimerkiksi ranskalaisilla viivoilla itselle muistiin. Teemahaastattelu sopii käytettäväksi tavaksi hyvin esimerkiksi silloin, kun halutaan tietoa vähemmän tunnetusta ilmiöstä ja ennalta olevaa tietoa on vähän saatavilla. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006.)

Teemahaastattelun avulla tutkijan pyrkimyksenä on ymmärtää ja saada käsitys tutkimuksen kohteena olevasta ilmiöstä. Ilmiössä on aina mukana ihminen ja hänen toimintansa. Tätä vuorovaikutusta tutkija pyrkii avaamaan eri teema-alueelle tehtyjen kysymysten avulla. Haastattelu koostuu pienistä osista ja vastaukset kysymyksiin tulisi olla osa isompaa kokonaisuutta. Kysymykset kohdistetaan tutkittavan ryhmän tai yksilön toimintaan. Tällä tavoin tutkija rakentaa analysointivaiheen kautta holistisen eli kokonaisvaltaisen kuvan sekä ymmärryksen tutkimuskohteesta. (Kananen 2014, 72.)

Teemahaastattelu on nauhoitettava, sillä muistiinpanojen tekeminen yleensä rikkoo aidon vuorovaikutuksen haastattelutilanteessa eikä keskustelu ole jatkuvaa. Täytyy muistaa, että haastattelun on aina tapahduttava haastateltavan ehdoilla. Tutkija toimii ainoastaan tiedonkerääjänä. Tutkijan on oltava kuuntelijana, joka ohjailee hienovaraisesti haastattelun kulkua. Tutkija lopulta päättää mitä ja miten kysytään sekä kuinka syvälle ilmiöön halutaan edetä. Teemahaastattelun tuloksena saadulla aineistolla valotetaan tutkimuskohteena olevaa ilmiötä. Hyvän haastattelun pitäisi tuottaa ratkaisu tai ratkaisuja ja ymmärrystä tutkimusongelmaan. Saadut vastaukset ovat tutkittavan kokemukseen ja tietoihin perustuvia huomioita tutkittavasta asiasta tai ilmiöstä. Hänen esiin nostamansa asiat tulee ottaa merkityksellisinä ja tärkeitä tilanteessa kuin tilanteessa, vaikka tiedot olisivatkin jo entuudestaan tuttuja haastattelijalle eli tutkijalle. Tutkijalle täten avautuu

mahdollisuus ymmärtää eri henkilöiden ja/tai ryhmien välisiä näkemys eroja saatujen vastausten perusteella ja keskustelemalla samasta aiheesta. Jokainen ihminen on erilainen ja kiinnittää eri asioihin huomiota. Se antaa laajuutta näkökantoihin. (Kananen 2014, 85–86.)

4.4 Aineistokeruuprosessin eteneminen

Haastattelut suoritimme keväällä- syksyllä 2017. Haastattelut toteutettiin yksilöhaastatteluina ja ne nauhoitettiin nauhurille, jotta vastaukset saisimme jälkikäteen analysoitua. Kyseiset vastaukset kirjoitimme haastatteluiden jälkeen litteroiden kirjalliseen muotoon. Ensimmäisten haastattelujen jälkeen kävi tarkemmin ilmi, mitkä teemat olisivat keskeisesti tärkeimmät ja vaativat laajempaa tarkastelua lopputuloksien kannalta. Kerättyjen teemojen pohjalta saimme tehtyä oleelliset ja tarkentavat kysymykset haastattelurunkoon myöhempiä haastatteluja silmällä pitäen.

Opinnäytetyö prosessi käynnistyi Valteri- koulu Mikaelin tarpeesta. Olimme tutkimustyön vastaan, koska aihe liittyi alaamme ja kiinnosti meitä. Yhteydenpito Mikael koulun työntekijöihin lähti liikkeelle niin, että saimme meille nimetyltä vastuuhjaajalta yhteistietoja keihin meidän kannattaa olla yhteydessä. Vastuuhjaaja suositteli meille sellaisia henkilöitä joilla on pidempi kokemus ja näkemys tukijaksojen kokonaisuudesta. Kun olimme saaneet selville keitä haastattelempa, olimme Mikael koulun erityisopettajaan sekä rehtoriin yhteydessä sähköpostitse. Saimme ajan varattua heidän kanssa keväälle 2017, jolloin toteutimme haastattelut sovittun aikataulun mukaisesti. Aikaisemmin haastateltavana ollut eritysluokan opettaja suositteli meille lisäksi konsultoivan ohjaajan haastattelua, koska hänellä oli pitkä kokemus tukijaksojen prosesseista ja niiden etenemisestä. Häntä haastattelimme myöhemmin syksyllä. Haastattelimme myös kaupungin työntekijää, jotta saimme kaupungin näkökannan tutkittavaan ilmiöön. Haastattelun suoritimme viimeisenä muiden haastateltavien jälkeen täydentämään keräämäämme aineistoa.

Aikataulujen sopiminen oli hieman haastavaa, joidenkin haastateltavien kanssa kesti melko pitkään ennen kun haastattelua päästiin toteuttamaan. Sen takia

haastattelut jakautuivat touko- lokakuun ajalle. Jaoimme vetovastuun haastattelussa ja sovimme kummallekin omat tehtävät haastattelujen ajaksi. Toinen otti vetovastuun haastattelun etenemisestä ja puolestaan toinen kirjasi muistiinpanoja keskeisistä asioista. Rooleja vaihdoimme eri haastattelujen välillä. Yhteistyö tässä sujui erittäin hyvin ja luontevasti. Laitoimme myös merkille, että mitä enemmän olimme haastatteluista tehneet, sitä ammattimaisemmin ja jouhevammin haastattelu sujui. Kuhunkin haastattelutilanteeseen olimme varanneet aikaa noin tunnin verran. Mielestämme tunti oli riittävä aika teemahaastattelun toteuttamiseen, sekä tarvittaessa olimme valmiita jatkamaan haastattelua pidempään. Haastattelurungon (Liite 3) olimme lähettäneet etukäteen haastateltaville ennen haastattelutilannetta, jotta he olisivat saaneet rauhassa tutustua käsiteltäviin teemoihin ja sisältöihin. Osa haastatteluista toteutimme yksin ilman paria, koska aikataulut eivät aina sopineet yhteen.

4.5 Aineisto ja analyysi

Aineisto koostui neljästä Mikael koulun työntekijöiden haastattelusta sekä yhdestä kaupungin työntekijän haastattelusta. Yhteensä haastattelimme siis viittä työntekijää. Haastateltavilla oli pitkä työkokemus erityisoppilaiden parissa tehtävästä työstä ja heidän työnimikkeitä olivat rehtori, erityisluokan opettaja, konsultoituva ohjaaja ja koordinoiva laaja-alainen erityisopettaja Mikkelin kaupungista. Vaikka haastateltavia oli määrällisesti vähän, ei tämä merkinnyt aineiston niukkuutta. Haastattelut olivat ajallisesti melko pitkiä sekä teemahaastattelun avulla kerätty aineisto oli tutkimukseemme riittävä.

Litteroinnin tarkoitus on nauhoitetun puheen kirjoittaminen puhtaaseen muotoon. Koko aineisto kirjoitettiin haastattelutilanteen jälkeen sen hallitsemisen ja analysoinnin helpottamiseksi, esimerkiksi puhtaaksi kirjoitetuksi tekstinkäsittelyohjelmalla. Litteroinnissa ei tarvitse kirjoittaa välttämättä kaikkia pieniä sivuseikkoja, tärkeintä on, että kaikki lauseet ja virkkeet saadaan kirjoitettua ylös muistiin. (Litterointi 2017.)

Laadullisen aineiston analyysin tarkoitus on saada kerättyyn aineiston selkeyttä, ja sitä kautta tuottaa uutta tai syvällisempää tietoa tutkittavasta asiasta tai ilmiöstä, kuitenkin kadottamatta sen informatiivista tietoa. Eli analyysin avulla pyritään luomaan aineistosta selkeä luettava sekä sitä kautta mahdollisuus mielekkääseen jatkokäsittelyyn. (Eskola & Suoranta 1996, 104.)

Kerätyn teemarunkohaastattelujen pohjalta saamamme aineiston analysointiin käytimme jo opittujamme menetelmiä ja tietoa sekä kirjallisiin lähteisiin perustuvaa faktaa. Käytännössä tämä tarkoitti huolellista haastattelumateriaalin litterointia, tärkeimpien seikkojen esiin nostamista ja asiasanojen kirjaamista.

Haastattelua ennen on hyvä tarkistaa, että haastatteluun käytettävät apulaitteet toimivat sekä työnjako on ennalta sovittu. Ennen varsinaista haastattelutilannetta kannattaa toteuttaa muun muassa esihaastattelu, jossa haastateltavana voi toimia esimerkiksi oma kaveri. Kuitenkin täytyy muistaa, että oikea haastattelutilanne on täysin eritilanne kuin harjoiteltu tapaus, koska tuttavien kanssa monilla kysymysten esittäminen ja haastattelu rungon läpivieminen on helpompaa. Perusohje haastatteluun on kuitenkin se, että kaikkeen tulee olla varautunut. Teemahaastattelussa tutkija saattaa joutua erilaisiin ennalta arvaamattomiin keskustelu aiheisiin, jotka kuitenkin liittyvät tutkittavaan aiheeseen tai keskukseen. Eli kannattaa ottaa omasta mielestä tärkeistä asioista ennalta selvää, ettei kiusallisia tilanteita synny. Teemojen lisäksi kannattaa miettiä joitakin muita puheenaiheita tai kysymyksiä, joiden avulla pääsee johdatellusti aiheeseen.

Myös itse haastattelutilanne on osattava lopettaa oikeaan aikaan. Haastattelijan on tiedostettava milloin kannattaa lopettaa haastattelu, esimerkiksi siinä vaiheessa kun uudet tapaukset eivät tuo esille enää uutta tietoa tai uusia näkökulmia. Mutta silti oikeaa hetkeä voi olla vaikea määritellä konkreettisesti, koska käytännössä haastateltavalle voi esittää rajattomasti kysymyksiä, joiden kautta aineistoon saadaan uutta näkökulmaa. On siis muistettava pitää oma tutkimusongelma mielessä, ja lopettaa aineistonkeruu siinä vaiheessa, kun uudet tapaukset eivät omasta mielestä tuo mitään uutta ja mullistavaa. Pitää luottaa omaan intuitioon lopettamisen suhteen. (Henttonen 2008.)

4.6 Tutkimusetiikka

Tutkimusetiikka korostaa sekä tutkimusaineistoa että tutkittavien suojaan liittyviä kysymyksiä (Kuula 2006,25).

Hyvän tutkimuskäytännön mukaisesti tutkijan on kysyttävä tutkittavalta suostumus ja kerrottava oleelliset tiedot miten tutkimusaineistoa käytetään ja miten tutkimus prosessi etenee. Tutkimukseen osallistuvien eli tässä opinnäytetyössä haastateltavien osallistuminen on aina oltava vapaaehtoista ja myös mahdollista keskeyttää. Tutkittaville henkilöille täytyy antaa riittävästi informaatiota tutkimukseen liittyvistä asioista ja etukäteen kerrottava mikäli haastattelut kuvataan tai nauhoitetaan. Nämä asiat on tuotava esille ennen tutkimukseen osallistumista. (Kuula 2006,106–107.)

Haastateltaville pitää selvittää kuinka anonymiteetti aiotaan turvata tutkimuksessa. Haastateltavien kohdalla tutkija käyttää joko koodia tai numerointia, esimerkiksi tässä tutkimuksessamme haastatellut esitetään muodossa H1, H2 jne. Anonymiteetti antaa tutkijalle vapauksia enemmän käsitellä tietoja monipuolisemmin ja sisällyttää arempiakin aiheita anonymiteetin avulla. (Mäkinen 2006,93–114.)

Luottamuksellisuus kuuluu tutkimuksen jokaisen vaiheeseen. Tutkimusaineiston käyttäminen ja säilytys tulee tapahtua niin, että tutkittavien tunnistetiedot pysyvät turvassa. Suorat tunnistetiedot tulee hävittää niin, ettei niitä voida vuosienkaan jälkeen käyttää eikä hyödyntää mihinkään muuhun tutkimukseen. (Kuula 2006,108–109, 214.)

5 TULOKSET

5.1 Millaisena eri toimijat kokevat nykyisen yhteistyön mallin?

Opinnäytetyössä on tarkoitus tuoda esille opettajien ja henkilökunnan omia kokemuksia koulun sisäisestä ja koulujen välisestä yhteistyöstä. Haastatellut kertoivat kokemuksiaan tukijakson prosessin eri vaiheista, ja miten he kokevat yhteistyön toimivan.

Tukijakso saa alkunsa siitä, kun lähikoulussa herää huoli ja resurssit eivät enää riitä. Silloin mietitään, että voidaanko oppilas siirtää Mikael-kouluun tukijaksolle. Prosessin käynnistää erityisopettaja lähikoulusta, joka ottaa yhteyttä Mikael-koulun ohjaavaan opettajaan. Ohjaavat opettajat Mikaelista neuvottelevat ja suunnittelevat räätälöidyn tukijakson. Ennen tukijaksoa Mikaelin ohjaavat opettajat käyvät vierailulla lähikoulussa ja tapaavat lähikoulun opettajan sekä erityisopettajan. He sopivat jakson yksityiskohdista, ja hoitavat käytännön asiat. Ohjaavat opettajat ovat vastuussa koko lähijakso prosessista eli se ei kuulu erityisopettajalle. (H1)

Kysyimme muun muassa alkupalaverin käytäntöihin liittyen haastattelemalla Mikkelin kaupungin työntekijää. H5 mielestä alkupalaverin aikataulu on ollut tiukka ja välillä jopa jaksolle pääsykin on viivästynyt palaverien takia.

Ennen jaksoa on ollut alkupalaveri joskus aika tiukalla aikataululla ja joidenkin oppilaiden kohdalla alkuselvittelyä on tehty vähän liiankin perusteellisesti ja monista syistä johtuen se alkupalaverin pitäminen on venynyt ja venynyt. Joskus monta kertaakin on palaveria pidetty ennen kuin oppilasta on jaksolle päästy siirtämään eli jaksolle pääsykin on viivästynyt (H5)

Valteri- koulu Mikaelissa saimme haastatella opettajaa (H1), joka on toiminut Mikael koulussa parin vuoden ajan. Kysyimme teemahaastattelu runkoa apuna käyttäen, onko oppilaan mahdollista jatkaa hänelle hyväksi todettuja tukimuotoja lähikoulussa. Haastateltava uskoo, että lähikoulussa oppilaalle on mahdollista jatkaa vastaavaa toimintaa mitä on saanut tukijaksolla Mikaelissa. Erona on kuntoutuksen sisällyttäminen opetukseen Mikael-koulussa. Kunnalla kuntoutus pitää erikseen järjestää koulun ulkopuolella, mutta pääsy kunnallisiin palveluihin saattaa kestää jonojen takia hyvinkin pitkään. Kun oppilas palaa lähikouluun, niin lähes aina tarvitaan lisäresursseja. Lisäresursseja on vaikea järjestää rahojen tiukkuuden takia, H1 kertoo.

Uskon, että lähikoulussa lapselle on mahdollista jatkaa vastaavaa toimintaa, mitä on saanut tukijaksolla Mikaelissa. Erona ainoastaan on se, että Mikael-koulu on kuntouttava koulu, jossa kuntoutus tapahtuu osana opetusta. Kun taas kunnalla se pitää järjestää puolestaan koulun ulkopuolella. Mutta pääsy kunnallisiin palveluihin saattaa kestää jonojen takia.(H1)

Kysyimme opettajalta yhteistyön toimivuudesta eri tahojen välillä. H1 kokee, että nykyinen yhteistyö eri tahojen välillä toimii ja hänellä on positiivisia kokemuksia yhteistyöstä. Kaikki ovat olleet hyvin yhteistyökykyisiä ja ennen palavereja ollaan oltu etukäteen yhteyksissä. Lähtökohdat yhteistyölle ovat siis hyvät. On kaikkien edun mukaista yhteistyön toimiminen. On kuitenkin tapauksia, joissa vanhemmat eivät hyväksy lapsen siirtämistä tukijaksolle. Se tuottaa omia hankaluuksia. Vanhempien on vaikea hyväksyä sitä, että oma lapsi tarvitsee erityistä tukea. H1 mielestä kuitenkin asenteet ovat muuttuneet parempaan suuntaan lähivuosien aikana.

H2 mielestä oppilaan lähikoulun kanssa tehtävä yhteistyö on vaihtelevaa. Se on parhaimmillaan sitä, että yhteistyö on tiivistä ja saadaan aikaan positiivisia muutoksia. Hän korostaa sitä, että Mikael koulussa pyritään tukijakson jälkeenkin viemään hyväksi havaittuja käytäntöjä lähikouluun. H2 kertoo, että toinen puoli tästä on se, että vastaanotto lähikoulussa ei olekaan niin tervetullutta. H2 mielestä on iso työ saada asenneympäristö muokattua, koska lähikoulussa on työmäärää ja painetta hyvin paljon. Opettajat ovat melko tiukoille vedetty työmäärän kanssa. H2 mielestä oppilaan palauttamiseen takaisin lähikouluun on valmistauduttava erittäin huolella ja siinä saattaa vielä jälkikäteen esiintyä epävarmuutta.

Oppilaan palauttamiseen on hyvä valmistautua kunnolla, ovi pidetään aina auki takaisin. Usein oppilas on kuusi viikkoa lähikoulussa, ja sitten katsotaan miten oppilas on sopeutunut. Vasta sen jälkeen tehdään oppilaaksi otto päätös. Tässä kohtaan usein huoltajat tai nuori itse on hyvin epävarmoja palaamisesta takaisin lähikouluun. Rehtorin mielestä on luontevaa, että palaamiseen on niin sanottu

pieni koeaika ennen kun oppilas siirtyy kokonaan takaisin lähikouluun. (H2)

Haastattelimme lisäksi H3:sta Mikael koulusta. Hänellä on pitkä työkokemus Valterilla. Tällä hetkellä H3 työskentelee ohjauspalveluiden parissa. Haastattelussa kysyimme uudesta muutoksesta, joka on tuonut mukanaan uusia käytäntöjä. Uuden muutoksen myötä oppilas tulee tukijaksoille pätkissä esimerkiksi 3x2 viikkoa. Näiden ajankohtien aikavälit räätälöidään aina yksilöllisesti oppilaan tarpeesta riippuen. Kunnalla on mahdollisuus valita ottavatko he oppilaalle tällaisen hajautetun mallin vai tuleeko oppilas suoraan yhdelle 6 viikon jaksolle. H3 kertoo haastattelussa, että jaksojen välillä pidetään aina yhteyttä lähikouluun ja voidaan tehdä useita ohjauskäyntejä tarvittaessa. Näin saadaan pidettyä asiakkuus viireillä puolin ja toisin. Käytäntö on tehty myös sen takia, että kaikki osapuolet tietävät miten oppilaan työskentely sujuu. Prosessin aikana Mikael koulusta erityisopettaja on kokoajan tukena lähikoulun opettajiin sekä avustajiin. Hän kokee, että näin lähikoulun opettajan ei tarvitse yksin pohtia oppilaan vaihtoehtoja vaan saa siihen toisen ammattilaisen mielipiteen.

Kysyimme H3:lta onko oppilaan mahdollista saada lisäresursseja lähikouluun palattuaan. Hänen mielestä jaksopalautteella on todella paljon merkitystä. Jaksopalaute menee kunnalle, ja siihen on kirjattu tarkasti mitä ja millaista kuntoutusta oppilas on saanut Mikaelissa. Hänen korostaa, että hyvin kirjoitetulla jaksopalautteella usein saadaan oppilaalle hankittua lisää resursseja.

Mikael koulusta erityisopettaja on erikseen tukena lähikoulun opettajalle, ettei hän joudu yksin pohtimaan oppilaan vaihtoehtoja. Kump-panin päätöksenteossa koen todella merkitykselliseksi. Myös jaksopalautteella on paljon merkitystä, joka menee kunnalle. Siinä on kirjattu, mitä oppilaalle Mikaelista suositellaan oppimisen tueksi ja suunnitelmien kautta saadaan lisää resursseja. (H3)

Oppilaan palattua lähikouluun, lähikoulun opettaja saa mukaan vinkkipankin. Se on aina yksilöllisesti suunniteltu menetelmä opas, jossa on konkreettisesti kerrottu niitä vinkkejä ja huomioita, joita Mikael koulussa on tullut oppilaasta ilmi. Menetelmät ovat toteutettavissa olevia esimerkkejä. Esimerkiksi siitä miten oppilas kannattaa sijoittaa luokassa, millaista ohjausta oppilas tarvitse tai miten oppilas saadaan rauhoittumaan. Vinkkipankista on tullut paljon positiivista palautetta. H3 kertoo, että jokainen opettaja on oma persoona ja on myös niitä, jotka eivät helposti ota uusia menetelmiä käyttöön. Heidän pitää ensin rauhassa tutustua uuteen menetelmään ja usein sen jälkeen vasta he ymmärtävät, että se on oppilaan ja usein koko luokan parhaaksi.

Saimme haastatteluissa myös selville yleisimpiä syitä miksi oppilas siirretään tukijaksolle oppimis- ja ohjauskeskus Mikaeliin, ja miltä kouluasteelta he tulevat. Enimmäkseen ongelmia ilmenee 8. luokkalaisilla, H4 toteaa. Liian suuri koulu saattaa ahdistaa, kouluun ei yksinkertaisesti sanottuna vaan mennä. Koulu ahdistaa ja syntyy vaikeuksia kaikilla osa-alueilla koulussa. Olemassa olevat ongelmat ovat monesti olleet olemassa jo ala-asteella, mutta siellä on pärjätty oman ”tutun” opettajan kanssa. Ylä-asteella suuri muutos on luokanopettajan vaihtuminen aineen opettajiin. Enää ei ole jatkuvaa kontaktia omaan opettajaan, vaan sen tilalla on monta opettajaa. Lisäksi erilainen autismin kirjo näyttäytyy ongelmina yläasteella.

Eniten ongelmia on sosiaalisessa käyttäytymisessä, vuorovaikutustaidoissa sekä kielelliset ongelmat. Kielellisiä ongelmia on kuitenkin eniten varhaisessa vaiheessa, esikoululaisilla ja ekaluokkalaisilla. Psykkisiä ongelmia esiintyy vanhemmilla oppilailla. Traumaattisia kokemuksia saattaa esiintyä yhdellä tai useammalla elämän osa-alueella, lisäksi kuvioihin voi tulla perheen sisäiset ongelmat. Myös voi esiintyä ADHD:tä ja ADD:tä sekä tarkkaavaisuuden hahmottamisen häiriötä. Monella oppilaalla on psyyken puolen ongelmia. Muissakin Oppimis- ja ohjauskeskus Valteri – kouluissa on havaittu parina viime vuotena (7.), 8. ja 9. luokkalaisilla psyyken ongelmia. ”Onko vaan nyt joku piikki vai jatkuva lisääntynyt ongelma”, H4 pohtii. Perheen sisäiset ongelmat eli työttömyys, taloudelliset vaikeu-

det, vanhempien psyykkiset ongelmat ja syrjäytyminen lisäävät nuorten psyykkisiä ongelmia huomattavasti. Huostaan otetut sekä lastensuojelun piirissä olevat lapset ovat ylliedustettuna Valterissa. Perhekodeista ja avohuollon piiristä tulee jonkin verran lapsia Valteriin.

Kysyimme myös raportoinnin riittävydestä ja vaiheista. H5 ei välttämättä saa itselleen loppuraporttia, vaan se menee jakson päätyttyä suoraan erityisopettajalle omaan kouluun. Välttämättä hän ei sitä itse tarvitsekaan, pääasia että tieto kulkee oppilaan mukana, H5 kertoo.

Tänä syksynä on tarkoituksena aloittaa tukijakson hajauttamismalli. Siitä ei ole hänellä vielä näin ollen kokemusta. Kysyimme häneltä mielipidettä asiaan. Hänen mielestään hajauttaminen kuulostaa hyvältä ja ongelmiin pitää hakea ratkaisuja

Tukijakson hajauttaminen kuulostaa hyvälle. Sehän on ihan selvää, ettei kannettu vesi pysy kaivossa ja ratkaisut pitää olla siellä, missä ne itse ongelmatkin on. (H5)

Tiedonsiirrosta H5 oli sitä mieltä, että yhteistyö kaikkien osapuolien kanssa on sujunut hyvin.

Toki välillä olen joutunut erikseen kyselemään joitain yksittäisiä tietoja, mutta yleisesti ottaen ei ole mitään valittamista. Ainut negatiivinen asia mikä minulle on näkynyt tänä syksynä, on se että siellä on henkilöstö vaihtunut. Sitten on ollut välillä vähän tyhjiä hetkiä tiedonkulun suhteen mutta varmaan johtuu siitä että ihmiset on uusia, mutta kyllä sen tiedon on aina jostain saanut. (H5)

Kaiken kaikkiaan haastatteluista nousi esiin tyytyväisyys nykyisestä yhteistyömallista, huolimatta joistain yksittäisistä tapauksista tiedonsiirrosta.

5.2 Kehittämisehdotukset

H1 miettii, että yhteistyön tulisi olla hyvin hienovaraista lähikoulun opettajan kanssa. Opettajat jännittävät ja pelottavat, kun joku tulee tarkkailemaan heidän toimintaansa. H1 mielestä nimenomaan Mikael koulun opettajien kannattaa miettiä sitä, että miten yhteistyötä käynnistellään luokanopettajan kanssa. Yhteistyö tulisi olla luontevaa ja mukavaa. ”Omalla ohjaajalla on suuri vastuu prosessin aikana, hän pitää yhteyttä muun muassa vanhempiin”, H1 kertoo. H1 mielestä myös lisäresursseja tarvitaan lähikouluun paluussa, sekä kokemusta olisi tärkeää olla toimiessa erityisluentatarpeen oppilaiden kanssa.

Mahdollisia lisäresursseja tarvitaan, kun lapsi palaa takaisin lähikouluun. Ryhmäkoon tulisi olla mahdollisimman pieni ja jokainen oppilas tarvitsee oman ohjaajan. Jos luokkakoko on suuri ja on vain yksi ohjaaja niin lapsi ei tule pärjäämään. Näitä lisäresursseja ei ole helppo järjestää, koska rahat ovat tiukoilla. Lisäksi ohjaajalla olisi hyvä olla kokemusta ja koulutusta erityisluentatarpeen oppilaista. Kaikki lapset hyötyvät pienestä luokkakokoosta ja avustajasta. Mikael koulussa arviointi jakso alkaa konsultoivan erityisopettajan tapaamisella. Erityisopettaja ottaa yhteyttä lähikoulun opettajaan. Yleensä pidetään palaveri ennen lähikoulu jaksoa sekä sen päätyttyä pidetään toinen palaveri. Vanhemmat osallistuu loppupalaveriin. (H1)

Kehittämisehdotukseksi kävi ilmi, että selvitystyö eli havainnointi oppilaasta kannattaa tehdä ennen tukijaksoa. Silloin Mikaelissa ei tarvitsisi heti alkaa miettimään eri kaavakkeiden täyttämistä. Lisäksi kuntoutukset tulisi miettiä etukäteen, silloin kun oppilas ei vielä ole Mikaelissa. Myös palaverien käytäntöjä ja sisältöjä kannattaa tarkistella kriittisemmällä näkökulmalla ja niiden ennalta suunnitteluun olisi hyvä käyttää aikaa.

Palaverien käytäntöjä ja sisältöjä kannattaa aina tarkistella vielä kriittisemmin, että niihin saadaan tehokkuutta lisää ja saadaan vastaamaan molempien osapuolten tavoitteita. Palaverit olisi hyvä suunnit-

tella etukäteen ja ne käytäisiin napakasti läpi. Tarvitseeko palaverissa olla mukana edes ylipäätään niin paljon ihmisiä? Palaveriin osallistuu edustajia, jotka eivät ole lapsen elämässä millään tavalla mukana. (H1)

H2 mielestä on tärkeää, että vastaanotto lähikouluun on myönteinen ja positiivinen. Myönteinen ilmapiiri tulee saada aina onnistuneesti rakennettua. H2 mielestä tarvitaan lisää työkaluja kommunikoinnin kehittämiseen. H2 muistuttaa, että tukijaksot ovat hurjan arvokkaita kuntien näkökulmasta. Mutta syrjäytymisen riski ja yhteiskunnan ulkopuolelle joutuminen tulee vielä kalliimmaksi. Ymmärsimme H2 kertoman perusteella, että kuntien ymmärrystä pitäisi saada lisättyä siihen, missä vaiheessa rahaa kannattaa sijoittaa erityistuen piirissä olevan oppilaan toimintakyvyn nostamiseksi ennaltaehkäisevässä tarkoituksessa ennen kuin tilanne kehittyy liian pitkälle.

Tukijaksot ovat hurjan arvokkaita kuntien näkökulmasta. Jos yksi jakso maksaa esimerkiksi 1500 euroa viikossa vaikka kuuden viikon ajalta, se on melko kallis satsaus kunnan sekä valtion näkökantilta. Mutta jos sitä lähdetään vertaamaan siihen, että lapsella tai nuorella on isot syrjäytymisen riskit ja vaarana joutua yhteiskunnan ulkopuolelle, niin niissä rahamäärissä nämä on pikkurahoja verrattaessa siihen kuinka kalliiksi syrjäytyminen tulee. (H2)

H2 mielestä vastaanotto lähikouluihin ei aina ole täysin tervetullutta ja myönteistä. Asenteiden muuttamiseen tarvitaan paljon aikaa ja vaivaa. Osasyynä asenteisiin on lähikoulujen opettajien suuri työmäärä sekä siitä aiheutuneet paineet.

Toinen puoli tästä on se, että vastaanotto lähikoulussa ei olekaan niin tervetullutta. On iso työ saada asenneympäristö muokattua. Koska lähikoulussa on työmäärää ja painetta hyvin paljon, opettajat ovat sen takia melko tiukoille vedetty. (H2)

Haastattelun lopuksi kehittämisehdotukseksi H3 kertoo palkitsemisen tärkeydestä. Mikael koulussa on hyväksi todettua oppilaan ulkoinen palkitseminen. Se on hyvä keino motivoida oppilasta, ja näin ollen vahvistaa hänen oppimista. H3 kertoo, että hänellä on ollut lukemattomia oppilaita jotka ovat kertoneet hänelle, että hän on ensimmäinen ihminen, joka antoi myönteistä palautetta koulutyöstä. Hän sanoo, että tämä on surullista sellaisten lasten kohdalla, jotka ovat aina saaneet ainoastaan negatiivista palautetta. Tätä palkitsemisen keinoa pitäisi jatkaa myös lähikoulussa.

Kysyimme myös H5:lta kehitysehdotuksia tai selviä puutteita yhteistyössä, sisälöissä ja menetelmissä. H5 mielestä niin sanottu vinkkipankin sisältö on riittävä nykyisellään ja pedagogisten menetelmien hyödyntäminen on avuksi opettajille jaksolta palaavan kanssa työskennellessä.

Toivomuksena hän esitti henkilökunnalle suunnatun koulutuksen uusien materiaalien lisäämistä.

No tietysti jotain sellaista mitä niiden verkosto on tehnyt ennenkin, opetushallituksen rahoittamaa edulliseen hintaan saavutettavissa olevaa koulutusta. Meidän opettajat on kyllä ahkerasti niitä käyttäneetkin mitä on ollut eli ne ovat kyllä aina tervetulleita, koska siellä sitä osaamista on ja sen tiedon jakaminen uusista menetelmistä on aina tervetullutta. Heillä kuitenkin on tarjolla sellaista opetushenkilöstön kehitystehtävää palveluna. Ja niitä materiaalejahan me aika paljon käytetään täällä kokoajan. Koulutuksen tarjontaa ja määrää pitäisi saada lisättyä kouluihin. (H5)

6 JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA

Tämän tutkimuksen tavoitteena oli saada tietoa siitä, mitkä ovat Valteri- koulu Mikael ja lähikoulun opettajien yhteistyö haastatteluhetkellä. Pyrimme selvittämään nykyistä tilannetta yhteistyöstä, sekä saamaan vastauksia sen mahdollisiin puutteisiin. Lisäksi halusimme myös tietää, onko opettajilla kehittämisehdotuksia yhteistyön lisäämiseen.

Aineistokeruumenetelmänä käytimme teemahaastattelua, joka toimi meidän tutkimuksessa todella hyvin. Tarkoituksena oli saada tietoa kokemuspohjalta.

Saimme sen avulla laajoja ja aihepiiriä koskettavia vastauksia. Litteroiduista teksteistä muodostui aineisto analysointia varten.

Haastattelujen pohjalta voidaan sanoa, että Valteri-koulu Mikaelin mukaan nykyinen yhteistyömalli näyttäisi toimivan vaihtelevasti riippuen opettajista sekä heidän ammatillisesta kokemuksestaan opetustyössä.

Yhteistyölle ominaiset piirteet näyttäisivät toimivan, mutta emme voi kuitenkaan yleistää, sillä tutkimusaineisto jäi hieman odotettua kapeammaksi. Alun perin valitsemamme lähikoulu osoittautui tarpeettomaksi, vähäisten oppilaiden tukijaksojen vuoksi.

Yhteistyö tilaajan eli Valteri- koulu Mikaelin kanssa oli toimivaa. Työntekijät vaihtuivat kuitenkin ennen kuin pääsimme oikein kunnolla edes aloittamaan opinnäytetyön tekemistä, joka osaksi hankaloitti prosessin alkuvaiheita. Saimme erityisopettajan nimen ja olimme yhteydessä häneen sähköpostitse sopien tapaamisen. Ensimmäisellä tapaamiskerralla olimme aika tietämättömiä opinnäytetyön aiheajauksesta, eikä myöskään meille nimetty yhdyshenkilöllä ollut täyttä varmuutta aihepiirin laajuudesta. Kuitenkin ensimmäisen tapaamisen jälkeen alkoi pikkuhiljaa selviämään, mistä eri osa-alueista alamme tekemään tutkimusta. Saimme todella nopeasti ja joustavasti tehtyä haastattelut Mikael koulun edeltävälle rehtorille ja erityisluokanopettajalle. Haastattelut olivat laadultaan hyviä ja kattavia. Saimme laajat vastaukset luomiimme kysymyksiin. Yhteistyö heidän kanssaan toimi kaiken kaikkiaan sujuvasti.

Tukijakson hajauttaminen vaikuttaa hyvältä käytännöltä ja kokeilemisen arvoiselta uudistukselta. Tavoitteena on saada oppilas mahdollisimman toimintakykyiseksi omassa oppimisympäristössään ja pystyä toimimaan vuorovaikutuksessa omassa luokkayhteisössään.

Tutkimuksessa kävi ilmi tämänhetkinen yhteistyön tilanne, Mikael koulun toivomuksien mukaan. Yhteistyön toimivuuden kannalta tärkeää on miettiä miten sitä lähdetään työstämään, jotta siitä saadaan luontevaa ja kaikkien osapuolten mielestä mukavaa. Yhteistyö on parhaimmillaan tiivistä ja sen aikana saadaan paljon positiivisia muutoksia, toisaalta se saattaa olla myös sitä että lähikoulussa oppilaan vastaanotto ei olekaan niin tervetullut. Tämä saattaa johtua siitä, että luokanopettajakoulutus ei anna riittäviä valmiuksia kohdata ja tukea erilaisuutta. Mielestämme koulutuksen sisältö vaatii muutoksia tai ainakin lisäyksiä, jossa enemmän otettaisiin huomioon erityistä tukea tarvitsevat nuoret.

Luokanopettajan tehtäviä ovat pääasiassa perusopetuksen 1.-6. luokkien opetus ja kasvatustehtävät. Luokanopettaja koulutuksessa valmistutaan pääasiassa koulun opetustehtäviin. Koulutus antaa lisäksi valmiudet toimia kasvatusalan hallinnollisissa, suunnittelu-, tutkimus- ja kehittämistehtävissä. Erityispedagogiikan valmiudet luokanopettajilla eivät ole sitä tasoa kuin erityiskoulun opettajilla.

Yhteistyössä korostui niin sanotun vinkkipankin sisällön tarkistaminen ja monipuolistaminen. Tällainen työkalu on jo nykyisinkin olemassa, mutta siihen kaivattaisiin ilmeisesti lähikoulun henkilökunnan kannalta tarkempia ja enemmän käytännön ohjeita. Vinkkipankkiin tulisi kirjata selkeät ohjeet ja ratkaisumallit havainnointijaksoilta eli kuinka kyseisen oppilaan kanssa on eri tilanteissa toimittu, millaisilla järjestelyillä on saatu arki sujumaan. Esimerkiksi vinkkipankki voi pitää sisällään nuoren istumapaikan järkevää valintaa tukevia seikkoja, käytettyjä hyväksi todettuja oppimateriaaleja sekä pienemmiksi osiksi pilkottuja ja selitettyjä ohjeita pedagogista metodeista. Vinkkipankin tulee olla yksilöllinen oppilaskohtainen eikä yleispätevä manuaali kaikille oppilaille sovellettavissa.

Haastatteluissa havaitsimme sisäisessä tiedonsiirrossa puutteita. Esimerkiksi tähän asti oppilas on tullut tukijaksolle ilman, että tuleva luokanopettaja on tietoinen mitä kaikkea oppilaasta on havainnointava opetustilanteissa ja ryhmässä. Tämä muun muassa vaikeuttaa jaksopalautteen antamista moniammatilliselle työryhmälle. Myös asenteet eri toimijoiden välillä tulisi muuttua. Aika osaksi muuttaa asenteita myönteisempään suuntaan, mutta se ei pelkästään riitä. Yksi vaihtoehto voisi olla niin sanotut vanhempainillat, joiden avulla voitaisiin pitkällä

tähtäimellä saada lapsen tai nuoren koti asenteita muutettua sekä kodin ja koulun välistä kommunikaatiota lisätyksi.

Vastaanotto lähikouluun tulisi saada myönteiseksi. Osaksi vastaanottoa vaikeuttavat kommunikoinnin puutteesta syntyvät tilanteet. Kaiken kaikkiaan kommunikointia tulisi kehittää esimerkiksi prosessin alkuvaiheessa palaverien avulla, yhteydenpidon tulisi jatkua tiiviisti läpi koko prosessin. Haastatteluista tuli myös ilmi, että palaverien sisällöt tulisi saada vastaamaan enemmän molempien osapuolien tavoitteita, sekä tarkastelun tulisi olla vielä kriittisempää. Eli kaiken kaikkiaan kyseiset palaverit tulisi käydä kiteytetysti etukäteen suunnitellen ja napakasti läpi. Myös palaverien osallistujista voisi miettiä, että ovatko kaikki jäsenet välttämättömiä lapsen kehittymisen kannalta. Nykyään palaverissa on mukana paljon jäseniä, jotka eivät ole lapsen elämässä millään tavalla mukana.

Kiinnitimme erityisesti huomiota tutkimuksessa monissa haastatteluissa julki tullutta resurssien puute argumenttia. Mielestämme resursseja tulisi lisätä joissain määrissä tai ainakin kohdentaa tarkemmin. Jopa ennakoivan tutkimustyön ansiosta kokonaisvaroja kuluisi vähemmän eli ennaltaehkäisevässä tarkoituksessa toimivaa tutkimustyötä tulisi lisätä. On kaikkien edun mukaista havaita erityistä apua tarvitseva lapsi tai nuori mahdollisimman aikaisin. Mitä pidemmälle erilaisen tarpeiden huomaaminen menee, niin yleensä nuoreen jääneet jäljet ovat syvempiä ja aina niissä tapauksissa tarvitaan isompia ja kalliimpia jatkotoimia.

Haastatteluissa tuli ilmi nuoren palkitsemisen tärkeys. Mikael koulussa on hyväksyttyä todettua oppilaan ulkoinen palkitseminen. Se on hyvä keino motivoida oppilasta ja näin ollen oppiminen tehostuu. Tätä palkitsemisen keinoa pitäisi jatkaa myös lähikoulussa enemmissä määrin.

Opinnäytetyön ajankohta oli haasteellinen, koska koko tukijakso prosessi on tällä hetkellä muutoksessa. Tähän saakka tukijakso on toteutettu yhtäjaksoisena ja puolestaan jatkossa aletaan käyttämään hajautettua tukijaksoa. Jatkossa tukijakso jaetaan esimerkiksi 3 x kahden viikon jaksoon järkevöittämään prosessia.

Oppilaan havainnointi omassa luokkayhteisössään antaa totuuden mukaisemman käsityksen sosiaalisista- ja vuorovaikutustaidoista, joissa monesti on paljon ongelmia. Kunkin oppilaan tilanteen mukaan voidaan räätälöidä kullekin oppilaalle oma tukijakso ja sen toteuttaminen hajautettuna. Yhtäjaksoinen 6 viikon tukijakso on kuitenkin myös mahdollinen edelleen. Havainnointijakso voi olla lisäksi myös tukijakson viimeisenä vaiheena omassa lähikoulussa, jolloin samalla voidaan antaa tukea henkilökunnalle pedagogisissa tarpeissa sekä avustajille työohjauksellisesti.

Laadullisessa tutkimuksessa luotettavuuden arviointi perustui tässä opinnäytetyössä haastateltavien määrään ja saamaamme aineistoon teemahaastattelurunkoon pohjautuen. Kuten aiemmin on jo mainittu, ilmeni että kysymykset ja teemat olivat alkuun liian löyhästi rajattuja. Kysymysten joukossa oli paljon turhaa ja osa teemoista kohdentui tutkittavan asian ulkopuolelle. Yhteistyössä haastateltavien kanssa löytyivät kuitenkin tärkeät painopisteet, jotka ovat tutkimuksemme kannalta merkittävät. Haastateltavat kertoivat omista kokemuksistaan työyhteisön jäsenenä. Joidenkin haastateltavien kohdalla huomasimme jonkinlaista arkuutta ja pidättyväisyyttä joidenkin vastausten kohdalla ja jouduimme painottamaan vastausten anonymiteettiä. Haastatteluista saamamme aineisto on mielestämme luotettavaa ja faktoihin perustuvaa, saimme tämän tueksi myös kirjallista aineistoa.

Mielestämme saimme tässä opinnäytetyössä kerättyä luotettavaa aineistoa sopivasti suhteessa melko vähäiseen määrään haastateltavia, huolimatta siitä että otanta jäi suunniteltua kapeammaksi. Tutkimuskohde oli haasteellinen koska tukijaksot ovat muutoksessa ja henkilöstön roolit ovat muotoutumassa uuden käytännön myötä. Henkilöstössä on isoja muutoksia tästä syksystä alkaen verrattuna siihen viime kevään tilanteeseen jolloin projekti käynnistettiin. Syksystä 2017 alkaen tukijaksot siirtyvät tiimeille. Ohjaaja on mukana tukijakson alkuvaiheessa ja palaverissa, sekä kevyemmässä tuessa ja jakson aikana tehtävissä raportointi koosteissa. Konsultoivan ohjaajan tehtävä on tämän myötä muuttunut ja on ainoastaan tukemassa ja konsultoimassa henkilökuntaa tukijaksoprosessissa.

Tuloksissa esiin nousi selkeästi puutteita sisäisissä tiedonsiirroissa. Lähes kaikki haastateltavat olivat sitä mieltä, että tiedonkulku pitäisi miettiä uudelleen. Tähän varmasti on tulossa parannusta käytössä olevan sisäisen kirjaamisjärjestelmä-Nappulan myötä. Sitä tullaan jatkossa käyttämään monipuolisemmin josta on suora hyöty henkilökunnalle, niin opetuksen kuin raportoinninkin suhteen. Yhtenä työkaluna tiedonsiirrossa toimii käytössä oleva oppilaasta jakson aikana koottu vinkkipankki, joka siirtyy oppilaan palatessa tukijaksolta lähikouluun. Vinkkipankin sisältöä tullaan entisestään monipuolistamaan ja selkeyttämään käytännön esimerkeillä, jotta saadaan erityispedagogiset menetelmät siirrettyä lähikoulun henkilökunnalle.

Tutkimuksessamme tuli esille myös tarve lisätä oppilaitosten henkilöstölle kohdennettuja koulutus- ja konsultointi palveluita. Näitä on hyödynnetty tähänkin asti, mutta toiveena on saada vielä lisättyä näitä palveluita ja koulutuksia.

Kokonaisuudessaan eri toimijoiden sitoutuneisuus ja halu toimivaan yhteistyöhön oli selkeästi havaittavissa. Koulujen välinen tiivis yhteistyö kaikissa eri vaiheissa helpottaa eri toimijoiden työtä ja selkeyttää yhdessä laaditun suunnitelman toteuttamista. Tiedon ja menetelmien siirtäminen erityispedagogiikan puolelta normaaliopetuksen pariin lisää ammatillista osaamista luokanopettajille ja parhaimmillaan hyödyntää koko luokkayhteisöä. Etusijalla on oppilaiden fyysinen, psyykkinen ja sosiaalinen hyvinvointi oppimisen tukena. Näihin liittyvien ongelmien huomioiminen varhaisessa vaiheessa on äärettömän tärkeää, jotta pystytään järjestämään tarvittava tuki oikeassa kohdassa.

LÄHTEET

Eskola, J., Suoranta, J. 1996. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Lapin yliopistopaino Rovaniemi.

Henttonen, E. 2008. Usein kysytyjä kysymyksiä laadullisesta tutkimuksesta. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://into.aalto.fi/download/attachments/3775231/Kysymyksiä+ja+vastauksia+laadullisesta+tutkimuksesta.pdf> [viitattu 14.9.2017].

Hirsjärvi S. & Hurme H. Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Yliopistopaino. Helsinki 2004

Huhtamäki, H., Lahtinen, U. & Moberg, S, ym. 2002. Erityispedagogiikan perusteet. 1.-2. painos. Vantaa: Tummavuoren kirjapaino Oy.

Kaija, A. 2013. Erityispedagogisten menetelmien hyödyntäminen lastensuojelutyössä. WWW-dokumentti. Saatavissa: https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/66980/Kaija_Asko.pdf?sequence=2 [viitattu 9.3.2017]

Kananen, J. 2014. Laadullinen tutkimus opinnäytetyönä. Miten kirjoitan kvalitatiivisen opinnäytetyön vaihe vaiheelta. Jyväskylän ammattikorkeakoulu. Tampere: Suomen Yliopistopaino Oy –Juvenes Print.

Kankkunen, P. & Julkunen- Vehviläinen, K. 2009. Tutkimus hoitotieteessä. Porvoo: WSOYpro Oy

Kasvun ja oppimisen tuki ja oppilashuolto perusopetuksessa. 2016. Keravan kaupunki. WWW-dokumentti. Päivitetty 04.11.2016. saatavissa: <http://www.kerava.fi/palvelut/Sivut/Oppimisen-ja-koulunk%C3%A4ynnin-tuki.aspx> [viitattu 9.3.2017]

Korkeakivi, R. 2015. Kaikkien tukena. WWW-dokumentti. Saatavissa: <http://www.opettaja.fi/cs/opettaja/jutut&juttuID=1408912966846> [viitattu 9.3.2017]

Koulumaailma. 2017. Mielenterveyden keskusliitto. WWW-dokumentti. Saatavissa: <http://mtkl.fi/tietoa-mielenterveydesta/lapset-ja-nuoret/koulumaailma/> [viitattu 3.10.2017].

Kuula, A. 2006: Tutkimusetiikka. Aineistojen hankinta, käyttö ja säilytys. Jyväskylä: Gummerus.

Litterointi. 2017. menetelmäopas. WWW-dokumentti. Saatavissa: http://www.fsd.uta.fi/metodimaopetus/kvali/L7_2_1.html [viitattu 3.10.2017].

Lång, K. & Martikainen, S. 2014. Kodin ja koulun yhteistyö. WWW-dokumentti. Saatavissa: http://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/82895/Kodin_ja_koulun_yhteistyö2014.pdf?sequence=1 [viitattu 9.3.2017].

Mäkinen, O. 2006: Tutkimusetiikan ABC. Helsinki:Tammi

Oppimis- ja ohjauskeskus Valteri Mikael palvelee tukea tarvitsevia oppilaita, heidän perheitään sekä ammattihenkilöstöä. 2013. Oppimis- ja ohjauskeskus Valteri, Mikael. WWW-dokumentti. Päivitetty 18.11.2013. Saatavissa: <http://www.mikael-koulu.fi/index.php/tietoa-mikaelista> [viitattu 9.3.2017].

Kolmiportaisen tuen malli. 2017. WWW- dokumentti. Saatavissa: <https://peda.net/sodankyla/ojkt/ytjet/ytjet/ktm6> [viitattu 16.10.2017]

Perusopetuslaki 21.8.1998/628

Opetushallitus 2014. Oppimisen ja koulunkäynnin tuki ja oppilashuolto. WWW-dokumentti. Saatavissa: http://www.oph.fi/download/163540_Oppilas_huolto_ja_kolmiportainen_tuki.pdf [viitattu 4.11.2017]

Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet. 2014. Opetushallitus WWW- dokumentti. Saatavissa: http://www.oph.fi/download/163777_perusopetuksen_opetussuunnitelman_perusteet [viitattu 2.10.2017]

Puusa, A. 2011. Haastattelu laadullisen tutkimuksen menetelmänä. Teokses-sa Puusa, A. & Juuti, P. (toim.) Menetelmäviidakon raivaajat. Perusteita laadullisen lähestymistavan valintaan. 73-87.

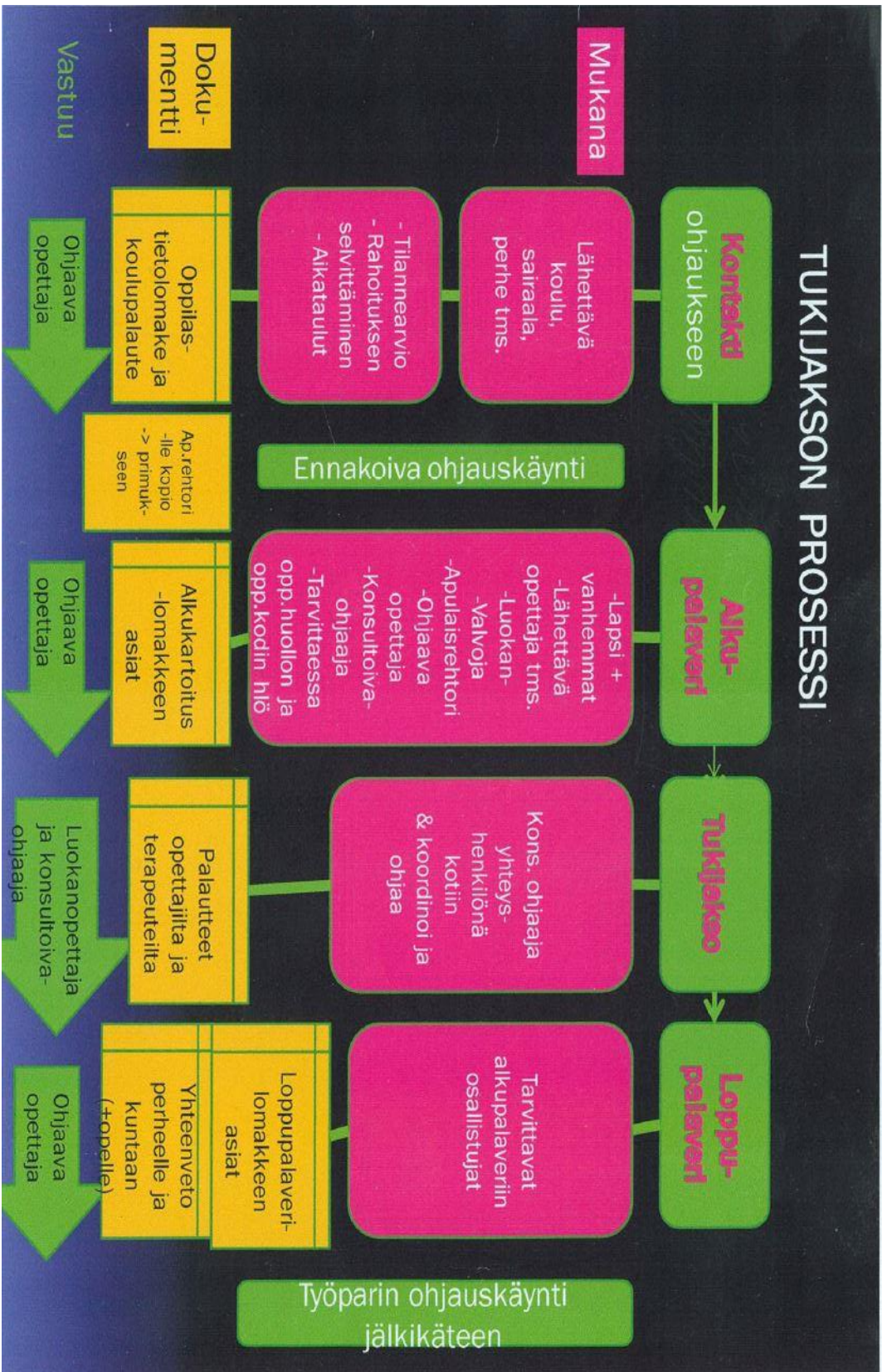
Saaranen-Kauppinen, A. & Puusniekka, A. 2006. KvaliMOTV - Menetelmäopetuksen tietovaranto. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto. Saatavissa: <http://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/>. [viitattu 24.4.2017].

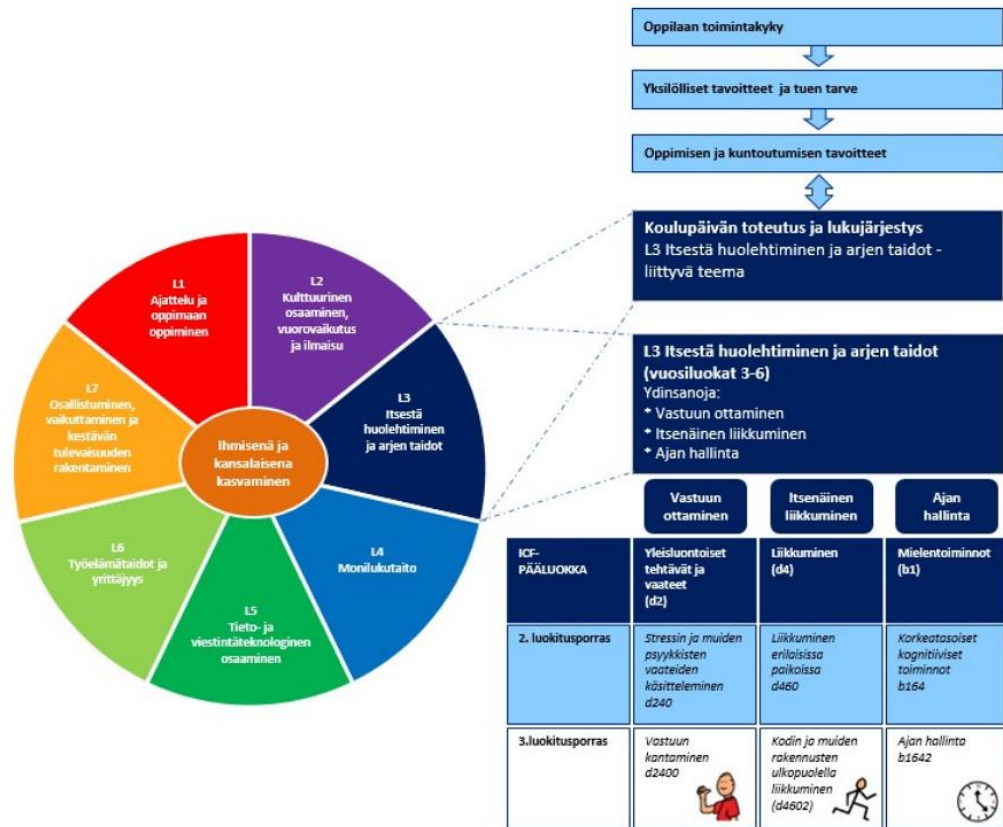
Takala, M. Konttu, E & Pirttimaa, R, ym. 2010. Erityispedagogiikka ja kouluikä. Helsinki: Hakapaino.

Tilastokeskus. 2017. Joka kuudes peruskoululainen sai tehostettua tai erityistä tukea. WWW- dokumentti. Saatavissa: http://www.stat.fi/til/erop/2016/erop_2016_2017-06-13_tie_001_fi.html [viitattu 4.11.2017]

Turun yliopisto. 2017. Erityispedagogiikka.WWW- dokumentti. Saatavissa: <http://www.utu.fi/fi/yksikot/avoin/opintotarjonta/opinnot-tiedekunnittain/kasvatus-tieteiden-tiedekunta/erityispedagogiikka/Sivut/home.aspx> [viitattu 22.11.2017]

Valteri OPS Perusopetuksen vuosiluokat 1-9. 2015. WWW- dokumentti Saatavissa: <https://eperusteet.opintopolku.fi/eperusteet-ylops-service/api/dokumentit/9007556> Päivitetty 1.9.2017.[viitattu 22.9.2017]

Kuva 4. Laaja-alainen osaaminen ja toimintakyky Valteri-koulun oppilaan oppimisen, kuntoutumisen ja koulunkäynnin järjestämisessä

TEEMAHAASTATTELURUNKO

Helanneva & Vaak

1 Haastateltavan taustatiedot

- Taustaorganisaatio
- Ikä ja koulutustausta
- Kokemus erityisopettajana toimimisessa
- (Kokemus Valteri – koulu Mikaelista)

2 Erityisopetus tukijaksolla

- millä kouluasteella oppilas on (esiopetus, 1-2lk, 3-4lk, 5-6lk, 7-9lk)?
- asuuko oppilas kotona vai asuntolassa?
- ryhmäkokoo, avustajien määrä

3 Tukimuodot opetuksen lisänä

- Millaista erityisen tuen tarvetta tukijakson oppilas tarvitsee?
- Onko vastaavaa toimintaa mahdollista jatkaa omassa lähikoulussa?
- Millaisia lisäresursseja mahdollisesti vaaditaan lähikoulussa?

4 Yhteistyöprosessin eteneminen tukijakson aikana

- Mistä koostuu arviointijakson aikana tapahtuva yhteistyö?
 - Jakson vaiheet (aloitus, jaksolla, paluu)
 - väliarvioinnit oppilaasta jakson aikana / konsultointi lähikouluun?
- Missä asioissa olet ottanut yhteyttä prosessin aikana?
- Miten yhteydenotot tapahtuvat?
 - Wilma, sähköposti, puhelut, HOJKS-palaverit, vapaamuotoiset tapaamiset ym.
- miten valmistaudutaan oppilaan palaamiseen lähikouluunsa?
 - onko kokeilujaksoa?

5 Kokemukset yhteistyöstä koulujen välillä

- Millaisena koet yhteistyön nykyisen toimintamallin?
 - mitä positiivista?
 - mitä negatiivista?

6 Kehittämisehdotukset